

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Az Ur a Lélek.

(Pünkösti gondolatok.)

A szellemerkölcsi világ megújulásának győzedelmi ünnepén méltán száll fel milliók ajkiról hálaének és buzgó fohász a dicsőség Urának trónja elé, azért a véghetetlen kegyelmességéért, melyben ígéretének beváltása révén részesítette üdvre választott hiveit. Megmondotta, hogy nem hagyja árván követőit; kijelentette, hogy velök marad mind a világ végezetéig azokkal, a kikért merő szeretetből ártatlan vérért hullatá; zálogot adott a felől, hogy szent országa örökös polgáraiul felveszi magához mindazokat, a kiket tulajdonaiul adott neki az Atya. Ily nagy áldás közvelítésére, ily vigasztaló remény megvalósítására, ily boldogító üdvtény végrehajtására csakis Az képes, a ki mindentudó, mindenható, mindenütt jelenvaló, szent, igaz, tökéletes, örök lény, a ki a szó kizárólagos értelmében az *Ur*.

Idvezítőnk földi élete, tanításai és tettei nyilvánvaló bizonyosságot szolgáltatnak bár az Ő természetfeletti, csodás és imáandó lénye felől, mindamelllett főképen feltámadása és örök országába való visszatérése által igazolta bé azt, miszerint neki adatott minden hatalom mennyen és földön, minekokaért méltó arra, hogy minden térd meghajoljon előtte és minden nyelv zengje, hogy Ő az *Ur*. Ám az a felmagasztalt örök király, a ki mozdíthatatlan országát igazsággal és kegyelemmel véghetetlen időig bírja és kormányozza, többé már nem a testben közöttünk élt, működött, szenvedett és meghalt Emberfia, hanem az a szellemi, lelki lény négy dicsőült örök Fiu, a kiről Pál apostol ezt a titokzatos és első hallásra különösen hangzó, de valójában igen találó, hü és igaz evangéliomot hirdeti: „*Az Ur a Lélek.*“

Vajjon ma, a Szentlélek kitöltésének áldott ünnepén, a lelki világ egyetemét átalakító mennyei erő kiadásának emléknapiján, a küzdő, de diadalomra rendelt evangéliomi keresztyén anyaszentegyház megalapításának történeti évfordulója alkalmából, lehetne-e korszerűbb és indokoltabb intő szöveget intézni e föld vándoraihoz, mint az apostol eme fenséges vallástételét: *Az Ur a Lélek!*

Gondolkozásunk, elmélkedésünk, hitünk számai ebből a mélységes kijelentésből indulnak ki és ismét ide térnek vissza. Olvasva ez ígéretet, kezdetben csak ámulat fog el bennünket az apostol erőteljes mondásának hallatára, majd elemezni kezdjük, aztán alkalmazni próbáljuk e tartalomdús szavak jelentését s lassanként mintha pünkösti ihlet járná át lényünkben a belső embert, átérezzük, megértjük, igaznak valljuk, hogy igenis az *Ur a Lélek*.

Lélek nélkül nincs, nem is képzelhető élet. Minden létező valóságnak fentartó és mozgató ereje a benne lakozó lélek. Egyesek, családok, társadalmak, népek, sőt az egész emberiség összhangjának, tökéletesbülésének, egységének alapfeltétele a lélek. A hol visszásság, züllés, ziláltság, bomlás, romlás, enyészet tűnik elénk, ott hiába keressük a lelket, a szellemet. Viszont, ha véges gondolataink s csalfa képzeletünk szárnyain, önerőnkől iparkodunk eljutni a halhatatlanságra; ha saját igazságunk és cselekedeteink érdemei fejében várjuk a boldogságot; ha Isten helyett, vagy rajtakívül teremtményekben, bálványokban, képzelt hatalmasságokban vetjük bizodalunkat: akkor életünk pusztá látszat, törekvésünk hiu ábránd, kalauzunk játszi

sugár s tünde fényalak, melyben nincs lélek.

Az Isten Lelkének hatása avagy hiánya kiválónan észlelhető a szellemerkölcsi világ mozzanataiban. Átala részesülünk az Isten összes jótéteményében; Ő vigasztal a keserűségek s csapások közepett; Ő erősít a Krisztusban való hitben, velünk van mindörökké, sőt kibeszélhetetlen sóhajtásokkal közben jár értünk az Atyánál. Valóban egyedül „arról ismerjük meg, hogy Istenben maradunk és Ő mibennünk, hogy Lelkéből adott nekünk.” Ellenben a kik a világban, a széles úton, a háborgó tenger színén, a bábéli tornyok ormain keresik gyönyörüket; a kik bölcseségökben, tudományukban, vívmányaikban elbódultan, megfelejtkeznek Istenről; a kik reményvesztett, csüggeteg szívvel támolynak, mint sivár pusztaságon vagy kietlen rengetegben eltévedett vándor: azokban — fájdalom — nem lakozik, azokat — sajnos — nem vezérel a Lélek.

Kicsoda hát Az, a kitől és a ki által voltak, vannak és lesznek erők, áldások, csodák a lelki világban? Kicsoda az a közös, egyetlenegy Fő, a kivel a száma nélkül való hívők, mint tagok, egységes szervezeti életviszonyban vannak? Kicsoda Az, a ki nélkül semmit, de vele és általa mindent megcselekedhetünk? E kérdésekre az apostol imigy felel: *Az Ur a Lélek!*

Bizonyára, valósággal úgy van! A hívőknek a Szentlélekkel való eszményi egységi viszonya és a Krisztussal élőhit által való egysülés: azonos üdvtény. A ki lelkiképen Isten tettségének megfelelően, örök rendeltetéséhez hiven él, az ugyanakkor egyszersmind Krisztus nyomdokiban jár, vele, benne, általa, hozzá méltónak bizonyul. Krisztus az Ő ígéjének és kegyelmének áldásait soha, senkivel, sehol, más képen nem közli, mint egyedül a Szentlélek által, a ki Krisztus bennünk lakozásán k, működésének örök életre vezérlő irgalmasságának, hiterősítő, szeretet árasztó, reménykeltő jóságának állandó és kétségtelen záloga, biztosítéka. A Krisztustól eredő, rá és lelki országára vonatkozó minden üdvintézkedés a Lélek hatásának és tényének tulajdonítható. Az örökké élő Ur, az Atyának Lelkével, oly tökéletes egységben van, hogy az Atya Lelke és az Ur Krisztus Lelke teljesen azonos örök valóság. Krisztusnak eme mennyei szellemiséggé, lelki lényévé való dicsőülése alapján mondja a titkok titkai felől világos kinyilatkoztatásban részesült apostol: „Az *Ur a Lélek.*“ (2. Kor. 3, 17.) Ezzel nyilván azt fejezi ki, hogy az Ur, nevezetesen Krisztus, az Ő lényét, hatását és üdvcélját a Szentlélek által tárja fel a hívők előtt és így a hol a Lélek nincs,

ott nincs Krisztus, ellenben a hol Krisztus van, ott van a Lélek, mint az életnek, szabadságnak, hitnek, bátorságnak, reménységnek, szeretetnek alapelve s nélkülözhetetlen feltétele.

* * *

Szent áhitattal és epekedő bizodalommal zengi a buzgó hívők gyülekezete időről időre a pünkössti éneket: *Jövel Szent Lélek Ur Isten!* Jut-e eszünkbe ilyenkor megvizsgálni magunkat, vajjon csakugyan eljött-e hozzánk, szívünkbe, mint élő templomába beköltözött-é, gondolkozásunkat, lépteinket, tetteinket irányítja, vezérel-é a Szentlélek? Vagy azt véli talán a mai ember, hogy ott van a Szentlélek, a hol sok nyelveken szólást hallhatunk? meg a hol nagy zajt támaszt az önző rajongás? meg a hol harsonával adják hírül a jószívű adakozók áldozatkészségét? Oh az első pünkösztör kitöltött Lélek *nem* így tetteket művel.

Hát a diszes, remek építésű templomok boltívei alatt s a tömjénfüstbe burkolt csillogó oltárok körül, meg a szobrok, képek, műemlékek szemlélésében s a fenszárnyaló zene, ének hallgatásában nem ösmernők-é fel a Lélek jelenlétét? Rég megmondotta az Ur az ilyes üres külsőségekről: Szégyenüljenek meg mind, a faragott képek szolgálói, kik dicsekednek a bálványokkal; hiába tisztelnek engem, ha oly tudományokat tanítanak, melyek embereknek parancsolatai.

Ám a fáradságosan és körültekintő tapintattal alkotott rendszabályok, egyházi törvények, kedvező anyagi viszonyok nemde a Lélek hatásáról tanuskodnak? Bizonyára nem ezekben keresendő az Isten országa, hanem abban, a miben megtalálható, tudniillik igazságban, békeességben és örömben, mely üdvjavakat a Szentlélek által ajándékoz választott hiveinek az Ur.

Némelyek meg azt vélik, hogy a vallás mennél belterjesebb tanításában, a minél több egyházi és erkölcsi tantétel beemléztetésében, a templomi szokásos összejövetelekre gyakoribb látogatásában tetszik meg a Lélek munkája. Ugyan ugyan ne annyi vallást, de több evangéliomot hirdessetek; ne elvekre, cikkelyekre, betűre hivatkozzatok, hanem a szellemet, a lelket, az élet szövétnekét világoltassátok; ne szájjal, hanem szívvel, igazságban dicsőítsétek az Urat.

Egyesek meg visszavonulnak s megalégesznek azzal, hogy az ő lámpásuk olaja pislog s valamelyes kis körben világol, de a nyilvánosságot kerülik s a világboldogítás gondját Istenre bizzák. Hajh! ne tévelyegjétek atyámfiái. A gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy véka alá

rejtsék, hanem hogy világoljon azoknak, kik a sötétségben bolyonganak.

Mózes a törvény szavaiba foglalta össze Jehovának hozzá intézett kijelentését; a cselekedetek tömkelegéből kivezető fonalat kiejtette kezéből a testi Izráel; a földi Kanaán rögéhez tapadt nép nem értette meg a mennyei Kanaánról hirdetett igazságokat; a Sionon letett örök alapkövet lenézték, megvetették az építők: ezért maradtak bűneikben; ezért veszték el önnön saját álnokságaik miatt; ezért dőlt romba a szent hely s ezért lön a hitetlen Juda és Izráel öröksége a hívő pogányok osztályrésze. Kik nem ösmerték meg s nem fogadták el az Urat, azoktól eltávozott a Lélek és nem is kerülhették el ádáz végöket.

Vissza hát az Urhoz! Jöjjetek Ő hozzá mindnyájan, mint ama háromezer hívő az első pünköstkor; jöjjetek, mert az *Ur a Lélek!* A mit kerestek, a mire szükségetek van, a mi nélkül el nem lehettek: egyedül az Ur Krisztusban találhatjátok meg, tőle nyerhetitek el s ha kéritek, birni is fogjátok a Lelket. Igen! Krisztus lehel életet, lelket az egyház szétszórt csontjaiba s azok megelevenülnek; Ő a tanítás formáinak tartalma, lényege; Ő a nap, mely világít, melegít, tenyészetet kelt s érlel a szellemerkölcsi világban; Ő tölt olajat lámpásainkba, éleszti a lángot, nem engedi, hogy a szendergő hittudat kialudjék. Ő szenteli meg a házassági frigyet, a családi életet s elűzve a rideg, botor világszellemet, szeretet és hűség kötelekével fűzi egybe a szíveket. Ő munkál egyetértést, Ő ad áldást, sikert, Ő boldogít siron innen, siron túl. És mind ezt cselekeszi szent Lelke által, mert Ő, az Ur a Lélek!

* * *

Evangéliomi reformált egyházunk kezdettől fogva, századokon át, a Lélek hatása és vezérlése alatt élt és haladt előbbre a szellemerkölcsi tökélesbülés célja felé. Minden más vallási alakzattól, még a jellegzetesen keresztyén felekezetektől is abban különbözött, hogy egészében és részeiben, intézményeiben és tagjaiban egyaránt az éltető, mozgató, fentartó, lelki erő fokozásáért, a krisztusi eszménység, az igazi istenuralom megvalósulásáért imádkozott és dolgozott. Nálunk nem volt soha semmi értéke a tartalmatlan szer-tartáskodásnak, a sem hév, sem hideg jellemeknek. Áldott emlékü őseink irtóztak a bálványozásnak még a gondolatától és a nevével is, de annál buzgóbban ragaszkodtak azokhoz az emberekhez és igazságokhoz, a melyeket az apostoli gyülekezeteknek maga a Szentlélek mutatott meg s nyilatkoztatott ki. Ez a szigorú evangéliom-

elvűség, ez a megvesztegethetetlen hithűség, ez a lelki szabadság és istenes élet, az ev. ref. egyháznak oly elidegeníthetetlen öröksége volt, hogy épen ezen kiváló szellemerkölcsi erényeiért még a kívülállók, sőt az ellenfelek is hódolattal tekintettek reá.

Am a közelmúlt évtizedek alatt mintha a Szentlélek áldó kegyelme megfogyatkozott volna egyházunk iránt. Hazánkban főképen, de más országokban is az ev. ref. hittudat halványulása, a közszellem bénulása, válságok, meghasonlások, ádáz harcok tapasztalhatók. Be kell vallanunk, töredelmes szívvvel el kell ösmernünk, hogy ezek a kóros jelenségek, az egyre elharapózó hitetlenség, közöny és bűn következményei. A Szentlélek bús gerjedelmét épenugy felidézi a vakhit, babona, önzés, szolgaság szemlélete, mint a tétlenség, gyávaság, gög, engesztelhetlenség, szeretetlenség látása.

A hol az emberek a kegyességnek és istenfélelemnek csakis a látszatával birnak, lárvák alatt járnak kelnek, szájokkal ellenkezőt vallanak, mint a mit szívökben éreznek, tényeikkel keresztyén voltukat megtagadják: ott nincs jelen az Ur, ott nincs az Ur Lelke. Vajha igazsággal és kegyelemmel országoló égi örök királyunk kitöltene reánk Szentlelkét, hogy mindenestől megújuljunk, mert ha ihletét megvonja tőlünk, elhullunk, mint hajdanán amaz engedetlen és tévelygő nép a pusztában. E tekintetben pedig nincs különbség katolikus, református, lutheránus vagy más felekezet hívei között. Kivétel nélkül egyetemlegesen rá vagyunk szorulva a Szentlélek vigasztaló, világosító, erősítő, bátorító, újjászülő kegyelmére, melynek esdéséről a világi hűség, muló gyönyör, érdekhajhászat közben, fent lent, nagyok kicsinyek, gyakorta sőt végképen elfelejtkeztek.

Ma, midőn az Ur Lelkének ajándékaiért milliók könyörögnek, halljuk meg mi is ez apostoli szózatot: Meg ne oltsátok a Lelket! Az égő tűz és lobogó láng módjára keblünkben ható krisztusi szellemet éleszszük, ápoljuk! A zoltárainkban, hitvallásainkban, intézményeinkben megőrizett evangéliomi kincseinket, ránk bizott talentomainkat el ne ássuk, sőt hű sáfárkodással gyümölcsöztessük, mert egykoron számadásra von az Ur, a ki a Lélek.

De kifogynék az időből, ha részletesen el-sorolnám akarnám azokat a különféle és rengeteg számu okokat, a melyek a Lélek reánk való kitöltésének szükséges voltát igazolják. Bármerre nézünk szélyel magunk körül, látjuk itt is ott is a Lélek hiányát s úgy tetszik olykor-olykor, mintha szétszórt tetemek és csontok között tétoznának lépteink. A véges emberi ész és erő

ujabb meg újabb kísérleteket tett és tesz a szellemi, erkölcsi, társadalmi, állami s más ösmert bajok elhárítása s egészséges viszonyok létesítése végett, keresve a segítséget mindenütt ide alant, a nélkül hogy megtalálná. Mily fenségesen egyszerű módot ajánl pedig az Ur, midőn így szól: „*Nem erővel, sem nem hatalommal, hanem az én Lélkem által!*” Ezt a Lelket a mi idvezítő Urunk árasztja alá reánk egeiből, mint a tenyészetet eszközlő és előmozdító áldásos esőt, hogy a szívek sívár, sziklás, kiszáradt talaját megtermékenyítse és az evangéliom befogadására alkalmassá tegye.

Esedezzünk e Lélek kitöltéséért! De előbb fogadjuk el hittel egyedül megtartónknak az Ur Krisztust. A tanítványok is, a föld népe is csak akkor részesülhetett a Lélek teljességében, a midőn a mennybeszállt Krisztus elküldötte az ígért vigasztaló szent Lelket. Reánk szintén egyedül Ő árasztja az ujjászülő Lelket, mert tegnap és ma és mindenha . . . az Ur a Lélek!

Dr. Erdős József.

A békésbányai egyházmegye újonnan választott gondnokának Dr. Hajnal Istvánnak székfoglaló beszéde.

(Folytatás.)

Ily meggyőzésben voltam bátor én is elfogadni az egyházmegyei gondnokságot. Sem aranyom, sem ezüstöm nincs nekem; de van erős kálvinista hitem és meggyőződésem, mely — ígérem — semmi körülmények között sem fog ingadozni, megtántorodni s mely egyházaink, azok vezetői is tagjai vallásos szívének melegtől fogja nyerni további éltető és erősítő táplálékát. Ezt a hitet, tiszta evangéliumi tudományt fogom hirdetni szavaimmal úgy, mint tetteimmel; ebben erősítem folyvást magamat s azokat a hitsorsosaimat is, kiknek arra netalán szükségük van.

Megjegyezni kívánom, hogy nem annyira a kálvinista önértéket — melyről oly sok szó esett mostanában — akarom én ápolni, mert attól tartok, hogy az önérték könnyen átmehet kevélységbe, öndicsőítésbe, azzal való kérdésbe, hogy mi külön emberek vagyunk más hitfelekezet buzgó tagjainál, — a mit krisztusi tannak el nem ismerhetek; hanem erősíteni kívánom a tiszta kálvinista hitet és meggyőződést, mely éltet, elevenít; mely azt tartja, szeresd rendületlenül vallásodat, szeretettel ápdol annak intézményeit, szeresd hazádat s minden embertársadat hitfelekezeti különbség nélkül s minden gondolatod és teted legyen a Krisztus tanítása, parancsolata szerint, mely nem más mint a véghetetlen szeretet.

Ezt akarom, ezt fogom én követni egész hivatalos működésem alatt.

Törvényeinket tiszteletben tartom s másokkal is tiszteletben tartatom. Ott, ahol megkívántatik s a menynyire elnöki tisztem megengedi, méltányos leszek azok alkalmazásában, azt tartván, hogy az egyházi törvénynek célja nem annyira a szigorú, mint a szeretetteljes eljárás. Egyben kívánok szigorú lenni, a hibájába, vét-

kébe netalán visszaeső behivatalnokkal szemben, mert nem lehet megengedni, hogy egy embernek javíthatatlan természetű veszélyeztesse a gyülekezet szent érdekeit. Remélem azonban, hogy erre nem lesz szükség.

Hitfelekezetünk jogait bárhonnán jövő megtámadás ellen hiven védelmezem; az irántunk való szeretetlenséget nem viszonzom hasonló érzélemmel, hanem szentesített törvényeink hatalmával igyekszem azt ártalmatlanná teüni.

Meggyőződésem, hogy az 1848. XX. t.-c. szó szerinti végrehajtása állami szempontból kivihetetlen, hitfelekezetünk érdekéből nem kívánatos. De ezen törvény szelleméből kifolyólag kívánom, hogy az állami hitfelekezetünket az eddiginél nagyobb, szükségleteinknek megfelelő s magunk által már nem fedezhető vagy egyszer mindenkorra adott összeggel, vagy törvény által biztosított évi járulékokkal segítse, úgy azonban, hogy ennek folytán önkormányzati jogunk csorbát ne szenvedjen. Azt bizton tudom, hogy e tekintetben a mi hitfelekezetünk az állammal s a többi hitfelekezetekkel szemben tulkövetelő, igazságtalan nem kíván lenni.

Át lévén hatva a népnevelés mindenek feletti fontos voltától: szíveimen hordozom úgy a népiskolák, mint a tanítók ügyét. A népiskolákat akár a község, akár az állam tulajdonába csakis ott engedem át a mit különben az egyházkerület is parancsol — hol azokat a hívek nagy szegénysége miatt fentartani lehetetlen.

Oda fogok hatni, hogy a népiskolák lehetőleg a törvény által megkívánt számmal állítsanak fel s annak kívánalma szerint rendeztessenek be. A tanítók bennem jogos érdekeik védelmezőjét s igaz barátjokat találják mindenkor.

Élénk figyelemmel fogom kísérni, hogy egyházunk kebelében mindenki szívevel, lélekkel töltse be azon állást. hivatal, melyre a közbizalom által állított s melynek viselésére esküvel is elkötelezte magát.

Az egyházak anyagi ügyeit. jótékony intézményeit kiváló gondozásban részesítem s azok fejlesztésén velök együtt buzgón munkálkodom.

Ismételve és különösebben is hangsúlyozni kívánom, hogy e haza minden polgárával minden hitfelekezet minden egyes tagjaival — mig törvény és igazság határai között mozog — békés, barátságos, testvéries viszonyban fogok élni; bárkinek is hitbeli meggyőződését durva kiméletlen kézzel érinteni nem fogom. De szigoruan megkövetelem, hogy ők is hasonló eljárást kövessenek hitfelekezetünk irányában.

A nagytiszteletű egyházmegye előtt ismerteselek azon kívánalmak, melyek szerint egyházi törvényeinket módosítani óhajtom, t. i. szigoruan alkalmazkodni a puritán kálvinista elvekhez; de a mai kor megkövetelte józan és szabadelvű iránybani óvatos haladásnak is barátja vagyok ott, a hol az szükséges.

Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés! Én az kívánok ezután is lenni, a ki eddig voltam; egyházamnak hű fia, buzgó és lelkiismeretes szolgálja s embertársaimnak szerető testvére.

Feladatomban megoldása talán nem haladja túl az én gyenge erőmet, ha a jó Isten velem lesz áldó kegyelmével, — a mit leborulva alázatosan kérek.

De azt is hiszem, remélem, hogy a mi nagyérdemű esperesünk továbbra is meg fog ajánlkozni azon bizalmával és barátságával, mely bennünket egész életünkön át oly boldogítólag összefűzött. Az ő bölcsesége, nemes szíve, rendkívül bő tapasztalata bizonynyal segélyemre lesz ott, hol arra szükségem leend. A mi-

dön ezt baráti bizalommal s tisztelettel kérem : ígérem, hogy vele együtt mindenben karöltve fogok eljárni s az ő kitünő egyéniségét s nagy érdemeit mindenkor kiváló tiszteletben tartom.

Örömmel s nagy reménységgel gondolok arra is, hogy nagy tekintélyű és érdemű tanácsbírói s jegyzőkarunk, — melynek minden egyes tagjához, velem mindenkor éreztetett jóságuk, barátságuk, elnézéseikért, a leghálásabb tisztelet, szeretet és nagy becsülés csatol, — ezentul is hasonló érzellemmel viseltetik irántam ; jótörekvésemnek buzgó támogatója, netalán tévedésemnek készséges helyreigazítója leend, a mit tisztelettel kérek. Részemről ígérvén, hogy jóindulatokat mindenkor drága kincsemül tekintem.

Senkit a halandó emberek közül nem tisztellek úgy, mint a hűséges lelkészt, — mert tudom, hogy az emberiség haladása, tökéletesedése, boldogsága legfőbbképen az ő szeretetteljes munkájoktól függ. Tisztelettel kérem egyházmegyénk általam mélyen tisztelt és szeretett nagyerdemű lelkészeit, hogy irántam őszinte jóindulattal, atyafiságos szeretettel méltóztassanak viseltetni s legyenek arról mindenkor meggyőződve, hogy nehéz, de magaslatos munkájokban hűséges segítőtársuk leszek.

Bizalmas tisztelettel kérem az egyházak nagytiszteletű kormányzó testületeinek, tanítóinak, minden hivatalnokának s általában minden hitrokonomnak jóakarátát s szeretetteljes támogatását. Ha egy akaratlansággal s szeretetteljes támogatással, összhangzó érzellemmel munkáljuk egyházunk közjává, szép és gyönyörűsége lesz annak élete. Mit adjon a jó Isten !

Magamat a nagytiszteletű egyházmegye jóindulataiba mély tisztelettel ajánlom.

(Vége.)

Az akad. tanárok természetbeli lakásügye a debreceni főiskolában.

A debreceni főiskola professzorai a főiskola alapításától kezdve és pedig 1844-ig mindnyájan, 1844-től nyolcan, 1874-től kezdve kilencen folytonosan élvezték a tanári természetbeli lakásokat. 1852-ben külön gimnáziumi tanszékek felállítása válván szükségessé, a tanári lakások élvezete csakis az akadémiai, továbbá a gimnáziumban is tanító akad. jellegű tanároknak korlátozott, hasonlóképpen nem nyerték meg ezt a jogot a tanítóképző intézet tanárai sem, amely tény, mint az akad. tanárkar alább közlendő munkálatából is kitetszik, tisztán a történelmi fejlődés eredménye.

Az akad. tanárok ez az előjogosított helyzete volt jórésben az oka annak, hogy a múlt század 90-es éveinek elején éppen tanári körökből indult mozgalom a tanári természetbeli lakások megszüntetésére nézve, s azt egyesek kezdeményezésének sikerült a tanári fizetések rendezésével oly módon kapcsolni össze, hogy e fizetésrendezés egyik feltétele az akad. tanárok természetbeli lakásjogosultságának megszüntetése lett. Abban a hitben éltek e rendezés kezdeményezői, hogy a felszabaduló tanári lakások után a fejlődő Debrecenben nagyon jelentékeny jövedelmi többlet lesz a főiskolának ; ez a rózsás kilátás aztán annyira elbűvölt mindenkit, még az egyházkerületi közgyűlést is, hogy 1893. évi 220. sz. határozatával megszüntette a jövőben alkalmazandó akad. tanárok ez igényjogosultságát, meg a nélkül, hogy a debreceni ev. ref. egyházat, mely négy természetbeli tanári lakást ad, megkérdezte, hozzá-

járulását kikérte vagy vele a nyújtandó kárpótlásra nézve megállapodásra jutott volna.

Az nem igen jutott akkor eszébe az embereknek, hogy hátha azok a vérmes remények nem igen válnak be ? Hátha azokat a telkeket a nehéz gazdasági viszonyok között sem mostani állapotukban, sem kiépítve nem lehet sokkal jövedelmezőbbekké tenni ? Az az eszme sem igen talált pártolásra, vagy talán fel sem merült, hogy meghagyva az akad. tanárokat jogosultságukban, ok- és korszerűen ki kellene ezt a jogot a gimnáz. és tanítóképzőintézeti tanároknak is terjeszteni, mert úgy fordult rövid idő alatt a világ felfogása, hogy többre nézik a természetbeli lakást, mint a debreceni viszonyok közt elégtelen 800 koronás szálláspénzt. A hirtelen-határozás izgalmi között arra sem gondoltak, hogy a tanári lakásjogosultság alapján nem fosztotta meg sem az iskolát, sem az egyházat attól a jogtól, hogy azokkal a telkekkel valódi szükség fenforgása esetén másként rendelkezessék ; s végül, hogy a főiskola és debreceni ref. egyház között e tekintetben fenálló jogviszony minden esetre rendezést igényel.

Mivel pedig néh. Dr. Bacsoni Lajos elhalálózása folytán egyik lakásnak már tényleg vissza kell szállania a fenthivatkozott egyházkerületi határozat értelmében az egyházra s így a kérdés végleges szabályozása égetővé vált : az akadémiai tanári kar megragadta a kezdeményezést a természetbeli lakás jogosultság visszaállítására, s a jogviszonynak egyház és iskola közötti rendezésére nézve ; megbizta Dr. Bartha Bélát, hogy Balogh Ferencnek a kérdést illető történelmi tanulmányainak felhasználásával készítsen egy, az ügyet egész terjedelmében megvilágító munkálatot ; ez el is készült, s az akad. tanári kar magáévá tette és hozzájárulás végett a főiskolai tanárkarok közös gyűlése elé terjesztette.

Adjuk pedig e munkálatot a következőkben szóról-szóra, azzal a megjegyzéssel, hogy a szövegezés a közös tanári kar nevében szólólag azon reményben történt, hogy ez a munkálatot el fogja fogadni.

Az akad. tanári kar munkálata.

„Főtiszteletű s Méltóságos Egyházkerületi közgyűlés !

Az 1893. június hó 1—5. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés 220. sz. határozatának 2. pontjában, mely így hangzik : „A természetbeli lakáshoz, eddig jogigényt nyert akadémiai tanároknak ezen joga érintetlenül hagyatván, az ezentul betöltés alá kerülő tanítóképzőknek a természetbeli lakáshoz való jogosítása beszüntetettik s a lakbér — a torna — és énektanárok kivételével — minden főiskolai rendes tanárra nézve 400 forintban állapítatik meg, — elvileg előrölt egy, a reformáció óta fenálló intézményt, t. i. a tanárok természetbeli lakásának intézményét.

Azonban e határozat gyakorlati foganatba vételére csak most, 9 év múltán következett el az idő, midőn boldog emlékü kartársunk, néh. Dr. Bacsoni Lajos halála folytán megüresedett s az eddigi jogosultak által igénybe nem vett természetbeli lakásra az újonnan választott akad. tanárok között már nincs jogosított.

Főiskolánk közös tanári kara tehát e nagy fontosságú időpontban kötelességének tartotta ez ügygel foglalkozni s legjobb meggyőződése szerint tárt fel a meglévő helyzetet és tenni meg javaslatait.

Ugyanis tanári karunk egyhangulag kifejezett meggyőződése az, hogy a 220/1893. sz. egyházkerületi végzés 2. pontjában foglalt határozat céltűvesztett, az akad. tanárokat jelentékeny anyagi s társadalmi előnyöktől

megfosztó, anélkül, hogy a főiskolának, vagy egyháznak valamely előnyt biztosítsa.

Azonkívül lehetetlen reá nem mutatnunk arra, hogy ama határozati pont kellő előkészítés nélkül hozatott annyiban, amennyiben négy akad. tanári lakást a debreceni ev. ref. egyház adván, sem előzetesen, sem azóta nem rendezték a főiskola s egyház közötti jogviszonyt azon időre, midőn a természetbeli lakások fokozatosan megszűnnek. S ez a kérdés most annál aktuálisabbá vált, mert az első elfoglatlanul maradt tanári lakás éppen az egyház által adottak közül való. A jogviszony tehát minden részletében pontos rendezést igényel.

E kérdéseket egyrészt történelmi alapon, másrészt a jelen társadalmi s tanügyi helyzet követelményeinek szempontjából kívánjuk megvilágítani.

I.

A tanári lakásügy történelmi fejlődése.

A debreceni főiskola életében az akad. tanári lakások intézménye egyidejű magának a kollegiumnak léteztével, tehát negyedfélszázasztendő, így már ez oknál fogva is csak akkor volna eltörölendő, ha vagy az iskola kárára lenne, vagy a társadalmi viszonyok mai követelményeivel nem volna összeegyeztethető.

Amidőn a debreceni főiskola keletkezett, a tanárok, professzorok eredetileg a várostól nyerték a hivatali lakásokat, mert hiszen a város és egyház tudvalevőleg egy volt; majd III. Károly idejében várost, egyházat el kellően különíteni, ez időtől fogva a megfelelő ingatlanokkal együtt a debreceni egyházra ment át ez a kötelesség, mint ezt az 1784-iki „Relatio de fundationibus collegii Debreciniensis“-ben találjuk, hol is a 2. lapon következők olvashatók: „In diversis areis sunt quatuor domus ad ecclesiam Debreciniensem pertinentes, quas quatuor professoribus inhabitandas concessit. Singulis vero memoratis quatuor domibus terna iugeri agri pro semente aut foenisecio in territorio ipsius civitatis sunt adplicata.“

Ez állapotban maradt a professzori lakások ügye 1798-ig. Ez évben az *ötödik, a bölcsészeti tanszék*ek állították fel és Lengyel Józsefet hívták meg tanárrul, s részére lakásul megvették Péterfia-utcán a Király Ferencz-féle házat 2466 frt. 39 krért, s a főiskola építtette tanári lakássá.

A *hatodik tanszék, vagyis az első jogi katedra* 1800-ban nyílt meg, tanárrul Széplaki Pált hívták meg, mivel azonban természetbeli lakást hirtelen nem tudtak neki adni, 1802-ig maga az iskola fogadott szállást részére, mert az magától értetődő volt, hogy a tanárnak lakás kell. 1802-ben megvette a főiskola az építtető pénztárból a Péterfián az első tizedben Hatvani Pál házat 5500 forintért, mely is jelenleg Dr. Karsa István lakása.

A *hetedik tanszék, vagyis a botanikai* is rendszeresítettven, az újonnan választott Kerekes Ferencz lakásul megvásárolták 1823. júl. 17-én a Daru-Szilágyi házat Hatvan-utcán 6400 váltó forintért, s ez összeget a Saároi-Szabó-alap fizette ki; jelenleg Sass Béla lakása.

A *nyolcadik, vagyis neveléstani katedra* alapítása alkalmával, melyre Zakány Józsefet hívták meg, szintén szerzett házat a kollégium; 1825-ben ugyanis megvette a Somossi András-féle házat 5250 forintért; ideiglenesen az egyház fizette ki, de a javításokat a kollégium teljesítette 1841-ig, amikor is a gazd. tanács

103. és 169. sz. végzésével elszámolt a vételárra nézve s a házat a főiskola nevére íratta.

Igy keletkezett a négy városi, illetőleg egyházi eredetű professzori lakás. Magától érthető, hogy a köztanítók részére maga a főiskola nyújtott az akkori időknek megfelelő lakáshelyiségeket.

A tanári állások azonban a kor követelményeknek megfelelőleg szaporítottván, s 1844-ben a gyakorlati theol. tanszék felállításával Révész Bálint meghívatván, nem találtak többé célszerűnek a tanári lakások szaporítását, hanem egy új intézményt, t. i. a *lakáspénz* intézményét léptették életbe, de a meglévő tanári szállások olynemű fentartásával, hogy az erre való jog a korszerint idősebb professzorokat illesse meg a négy egyházi s négy főiskolai lakásra vonatkozólag.

Mily erősen gyökerezett azonban a köztudatban az ősi intézmény helyes volta, a tanár társadalmi s anyagi helyzetét mily kedvezően befolyásolónak tekintették azt: bizonyítja az a körülmény, hogy a Szártory-féle akad. tanszék számára, melynek a legjobban dotált professzorokéval mindig egyenlő színvonalon álló javadalmunak kell lennie, még a legujabb időben, 1874-ben szereztek házat; ugyanis az 1874. évi 97. sz. egyházkerületi végzés alapján vették meg az Osterlamm Ernő s neje tulajdonát képezett Péterfia-utcai 977. sz. házat, s a tulajdonjog is a debreceni főiskola Szártory-alapítványa javára kebelezetett; néh. Osterlamm Ernő sajátjából annyi földet vásárolt hozzá, hogy a többi tanári földekkel egyenlő legyen. Az 1892. évi 170. sz. egyházkerületi végzéssel Szártory-tanszéknek állandóan a politikai tanszék nyilvánítottván, ez a természetbeni lakás állandóan e tanszékhez tartozónak nyilvánított. Liszka Nándor e jogát ideiglenesen Csiky Lajosnak engedte át; 1900-ban, a Liszka Nándor nyugalomba vonulásával azonban az 1893. évi 220. sz. egyházkerületi határozat 2. pontja erre is kiterjesztettnek tekintetvén, dr. Haendel Vilmos e természetbeni lakásra igénynyel nem bírónak tekintetett s Csiky Lajos annak élvezetében maradt.

E történelmi fejtegetések meggyőzhetnek arról, hogy főiskolánk életével s fejlődésével az akad. tanárok természetbeli lakásintézménye a legszorosabb összeköttetésben állott mindenha s egész 1844-ig a tanári állással válthatatlan kapcsolatban levőnek tekintették; 1844-ben sem tértek el jobban ez elvtől, mint amennyire a viszonyok feltétlenül megkövetelték s az akad. tanárok $\frac{3}{5}$ része, tehát tulnyomó többsége maig természetbeli lakás élvezetében volt.

II.

A kérdés mostani állása.

Itt mindenekelőtt azt kell megvizsgálnunk, hogy a modern kor szelleme szerint elavult-e ez az intézmény, s ha nem, micsoda általa okozott hátrányok, vagy a megszüntetéséből származó micsoda előnyök követelték eltörlését?

A korszellemmel az akad. tanárok természetbeli lakása nem áll ellentétben, sőt inkább összhangban.

Ez a szellem mindjobban megbécsüli a tanári elemet, mint a modern kultúra harcosát, s társadalmi heizetét, tekintélyét javítani, a létért folytatott napi küzdelem alól lehetőleg felmenteni törekszik, hogy a tudománynak s tanítói hivatásának élhessen. Mindezekkel szoros kapcsolatban áll a lakáskérdés, már pedig az meg csak vita tárgyát sem képezheti, hogy a *mai természetbeli lakások közül a legrosszabb is ké-*

nyelmesebb, értékesebb, külsőleg tekintélyesebb tanáremberre, mint a 800 koronáért e városban kapható legjobb lakás.

De az általános társadalom-politikai törekvések is hasonló irányt mutatnak; munkások, hivatalnokok, alkalmazottak részére célszerű, jutányos természetbeli lakásokról gondoskodni, oly nagy és szép feladat, melyet sok helyen szerencsével oldottak meg. A tisztviselők ahol csak lehet, így Debrecenben is u. n. tisztviselőtelepek által akarják e kérdést megoldani. A magyar állam a debreceni gazd. tanintézet összes tanárainak csak most adott pompásan berendezett természetbeli lakásokat, s igen sok állami intézetben legalább az igazgatók kapnak ilyeneket. Ma már meggyőződtek arról az emberek, hogy nem a csereértékek, vagy pénz egy oldalu uralmától függ egyesek s osztályok jóléte, hanem attól is, hogy a hasznalati értékek mily mennyiségben állnak rendelkezésükre.

Az 1993. évi 220. sz. egyházkerületi végzés 2. pontja pedig ezzel a szociálpolitikai felfogással éppen ellenkezőleg járt el, s pusztán csereértékkel, merő pénzzel, évi 800 koronával akarja kárpótolni az eddigi tanári jogositványok egyik legszebbikét. Tehát a mult hagyományos szokásával s a jelenkor követelményeivel egyaránt ellentétbe kerül.

Bizonyára hátrányok származtak ez intézményből s ezért kellett megszüntetni?

Melyek lehettek ezek?

Felhozták ellene, hogy még az akad. tanárok mindenike sem jut hozzá, annál kevésbé a gimnáz. és tanítóképzőintézet tanárok. Az osztó igazság azt követeli, hogy mindenkinek legyen, vagy senkinek. S bizonyára e szempont nem kis szerepet játszott a tárgyalásunk alapját képező kerületi határozat meghozatalánál.

Továbbá a használt lakások jósága, szépsége, kényelme s így értéke is különböző a hozzá tartozó földekkel együtt. Aztán meg egészen bizonytalan, mikor jut valaki élvezetébe, az egyik pár év, másik talán évtized alatt.

Ámde ez ellenvetéseket nem nehéz a maguk értékére leszállítani.

Tökéletes emberi intézmény nincs; tehát ez sem az. Csak az a kérdés, felülmulják-e előnyei hátrányait? Nézetünk szerint igen — a tanári kar és a tanügy szempontjából. A tanári kar szempontjából azért, mert jobb, olcsóbb, kényelmesebb, a társadalmi tekintélyt is emelőbb lakást biztosít számukra, mint a 800 K. lakáspénz. Amellett a javadalmazást is emeli s a ki természetbeli lakást bír, annak s földjének minősége szerint 300 k.-tól 400 koronáig becsülhető előnyben van lakástalan társai fölött. Az idősebb akad. tanárookra tehát, kik ez előnyt élvezhetnek, határozott fizetésleszállítás megszüntetésük. Hogy tisztán csak akad. tanárok nyerték, az a jól ismert történelmi fejlődés eredménye, de okszerűen ki lehetett volna terjesztetni a gimnáz. és tanítóképzőint. tanárookra is, mint ez Sárospatakon és Nagycenyeden is megtörtént. Sőt ide vonatkozólag munkalattunkban is teszünk javaslatot.

Igaz, hogy az egyes lakások különböző értéket képviselnek, azonban a megüresedőkre mindig választási joguk lévén az idősebbeknek: ez a hosszabb szolgálattal után járó oly előnyt képez, melyhez mindenki hozzájuthat, s melyet irigyelni senkinek sem szabad. Hogy nem egyforma idő után jut hozzá mindenik, sőt itt jelentékeny arányta anságok mutatkoznak, az igaz, de a mostani 800 koronás lakáspénz-rendszer általano-

sítása mellett meg senki soha sem jut hozzá, s melyik a jobb? Aztán csak nemrég létesítették főiskolánk középiskolai tanárait nézve a *fizetésfokokozatok* intézményét. Vajjon nem éppen oly bizonytalan-e az ebbe és mikor való belejutás?

A gimnáziumi és tanítóképzőintézet tanárookra nézve az akad. tanári lakások visszaállítása esetén azért nem történik sérelem, mert e két intézet tanárai most elérték a tanári fizetések tekintetében azt a színvonalat, melyet az állam saját középiskolai tanárainak egyáltalán nyújt; ellenben az akad. tanárok az állami és kir. kath. akadémiák tanáiraival szemben rendkívül nagy hátrányban vannak, mert csak a 4000 k. kezdőfizetésük van meg; ellenben 400 K-s korpótlékuk, 4400 és 4800 K-s fizetési fokozatuk, tandíjostalékuk hiányzik. A fizetési fokozatok pótlására van sok tenintetben hivatva az akad. tanároknál a természetbeli lakás. Az anyagi javadalom szempontjából ma a debreceni főiskola gimnáziuma s tanítóképzője versenyképes, akadémiája nem.

Ha pedig a tanárookra nézve előnyös ez intézmény: akkor a tanügy általános érdekére is az.

Mert mennél nagyobb anyagi s társadalmi előnyöket képes nyújtani a debreceni ev. ref. főiskola tanárainak: gyér kivételeket nem tekintve, annál nagyobb lesz a kiváló erőkre is vonzó ereje s annál képesebb tanári karral fog rendelkezni, s ebben rejlik feladata megvalósításának egyik főbiztosítóka.

Hátrányul lehetne betudni azt is, s ez egyáltalán nem csekély fontossága, hogy a természetbeli lakások rendszere megfosztja mind a főiskolát, mind az egyházat attól, hogy a most e célra lekötött telkekkel szabadon rendelkezék. Már pedig e tekintetben különféle, a közel s távol jövőre havó szükségletek merülhetnek fel.

A távolabbi jövőt vesszük elsöben is, mert a nagy arányu fejlesztést nem szabad szem elöl téveszteni. A jövőbeli debreceni egyetem, vagy bölesészeti fakultás, vagy legalább is valamelyik, pl. az akad. kar építkezéseire lehetnek szükségesek azok a telkek. A természetbeli lakások ennek gátjául nem szolgálnak, ha a kérdés kellőleg oldatik meg. Ugyanis annak idejében e telkek legyenek ily célokra is felhasználhatók s ez mondassék ki. Kellemes dolog ugyan, ha természetbeli lakásaink a kollégium közvetlen közelében fekszenek, de nem okvetetlenül szükséges. Ugyanezt mondhatjuk az oly telkekröl, melyek tekintetében az egyház kíván szabad rendelkezést. Hiszen az 1859. évben megtagadta a debreceni ev. ref. egyház a tanári lakások szolgálmi jogának telekkönyvi biztosítását. Eszerint semmiféle telkek e célra lekötve nincs és más alkalmasabbal bármikor kieserélhető.

Talán jövedelmező bérházak építésére ohajtana akár a főiskola, akár az egyház a megüresedő telkeket felhasználni? Talán ez volna az az előny, amelytől a tanári lakások jelen rendszere mindkettöt elzárja? Alig hiszszük. Nem pedig először is azért, mert a bérházak építése Debrecen jelen viszonyai között, sőt a közeljövöben sem fizeti ki magát köztestület részére. E telkek nem esnek nagyforgalmu részeken, hogy drága üzleti helyiségekből lehessen nagy bérhozádot remélni. Debrecen közéletéből nem egy példa volna idézhető arra, hogy köztestületek bérházai nem fizetik ki magukat új korokban sem, hát még adókötelezettségbe jutás után. De még ha ellenkezőleg volna, akkor sem szükséges a tanári lakások intézményét megszüntetni. Egy ily telken 2—3 tanári család részére is építhető volna megfelelő ház, melynek építési költségeit amortizálni lehetne az

ez esetben az iskola javára maradó tanári lakáspénzekből. Aztán meg maga a néh. Baczoni-féle lakás is egy bérház alkotó részét képezi. A szabad mozgásban tehát sem egyház, sem iskola nincs gátolva. Annál kevésbé, mert a természetbeli lakásokat más megfelelőbb telkekre akkor helyezheti át úgy az egyik, mint a másik, mikor jönnek látja.

Bérházak építése eszerint sem az egyháznak, sem a főiskolának nem lehet célja. Ha pedig a jelen állapotokban akarják bérbeadni s ettől remélnék nagy jövedelmet, ez a remény nem válik be. Lesz talán 1—2 olyan lakás, mely mostani 800 koronás lakáspénznél többet hoz be, de lesznek ismét olyanok, melyek kevesebbet, mert a többletet a házbéradó, reparatura, biztosítás fogja felemészteni. Ha ugyanis bérházakká tétetnek, a bérlőközönség fokozott igényeket támaszt nagy befeketetések, átalakítások lesznek szükségesek, ha ezek kamataihoz az adó s egyéb kiadásokat hozzászámítunk, a helyzet valószínűleg rosszabb lesz a mostaninál.

Noha a jelenleg fenálló lakásokban a régi gyakorlatnak megfelelőleg, legalább egyenlőre, csakis az akad. tanárokat tartjuk részesítendőeknek: de a legmelegebb szószólói vagyunk annak a tervezetnek, hogy e rendszer a gimnáz. és tanítóképzőint. tanárookra is fokozatosan kiterjesztessék, legalább úgy, hogy egyik részük természetbeli lakást kapjon. Magának az egyháznak s iskolának is sok erre alkalmas telke van, de szereztetők is ilyenek és kiépíthetők oly módon, hogy az illető tanszékek eddigi, vagy jövőben megállapítandó lakáspénze képezze az amortizáció fedezetét. Ennek a tervnek pénzügyi keresztülvitele, főleg olcsó kamattal mellett, kellő időben valósítva, a gyakorlati eszmék sorába tartozik.

Talán sikerült az eddigiekben igazolni azt, hogy a természetbeli tanári lakások fentartása összhangban áll a tanügyi, a tanári érdekekkel, a korszellemmel, kárt sem egyháznak, sem iskolának nem okoz, sem azokat előnyöktől meg nem fosztja, ha csak képzeletiektől nem.

Mindezek alapján a főisk. igazgató tanács utján, mely tisztelettel indítványozzuk: „Mondja ki a főtiszt. és mélt. egyházkerületi Közgyűlés, hogy az 1893. évi 220. sz. határozata. 2. pontját hatályon kívül helyezi, az akad. tanárok részére a természetbeli lakás jogosultságát a most igényjogosultakra nézve fennálló szabályok és gyakorlat szerint visszaállítja, s a néhai dr. Baczoni Lajos halála folytán megüresedett tanári lakást is már ily módon rendeli betölteni, fentartja azonban a maga s a debreceni egyház részére azt a múltban is gyakorolt jogosítványt, mely szerint, ha ezt célszerűnek látják, a mostani tanári lakások helyett más a célnak megfelelő lakásokat jelölhessenek ki. E határozatról a debreceni ev. ref. egyház értesítetteti rendeltetik, hozzájárulás végett.

A főiskola közös tanári karát megbizzza az egyházkerületi közgyűlés, hogy legkésőbb az 1903. évi tavaszi közgyűlésig dolgozzon ki véleményes javaslatot arról, mi módon lehetne a tanári természetbeli lakás intézményét olyképpen terjeszteni ki a gimnáz. és tanítóképzőint. tanárookra is, hogy ennek költségeit a főiskola az érdekelt tanárok lakáspénzének megfelelő összegből amortizálhassa, s terjesztsze munkálatát a gazd. tanács és igazgató tanács utján az egyházkerületi közgyűlés elé.”

III.

A jogviszony rendezése a debreceni ev. ref. egyházzal.

Az akad. tanárok természetbeli lakásintézményét az 1893. évi 220. sz. egyházker. határozat 2. pontja,

noha erről a határozat bevezető részében meg említés sem történik, úgy szüntette meg, hogy azt a debreceni ev. ref. egyházat, mely évszázadok óta négy tanári lakást adott a főiskolának, e javaslat iránt előzetesen meg sem kérdezte, vele arra nézve, hogy a házaknak, s a hozzátartozó földeknek további sorsa mi legyen, az egyház e házak és földek visszabocsátásáért micsoda kárpótlást adjon az iskolának, sem előzetesen, sem azóta egyességet nem kötött, sőt tudomásunk szerint a nevezett határozat a debreceni egyházzal külön jegyzőkönyvi kivonatban nem is közöltetett. Hasonlóképpen nem tett intézkedést az egyházkerület sem akkor, sem azóta arra nézve, hogy a város által adott kaszálókra vonatkozó tanári használati jogosítványt is el akarja-e törölni, vagy ez fenmarad.

Égetően szükségessé vált tehát főleg a debreceni ev. ref. egyházzal szemben fenálló, de a 220/1893. sz. e. ker. határozat szerint fokozatosan megszűnő eme jogviszony rendezése, mert ime, kérésünk nem teljesítése esetén egy lakás már visszazáll az egyházra.

E rendezés mikéntjére nézve azonban a tanári karunk ez uttal javaslatot adni nem akar, mert arra nincs is felszólítva.

Tiszteletteljes előterjesztésünk elfogadását, illetőleg megfelelő pontjainak figyelembe vételét teljes bizalommal kérjük.

Kelt a debreceni ev. ref. főiskola közös tanári karának 1902. május hó 1-én tartott gyűléséből.

A közös tanárkari gyűlés e munkálatot azzal a nagyfontosságú módosítással fogadta el, hogy a természetbeli lakás jogosultságot a most használatban levő lakások tekintetében az összes karok, tehát a gimnázium és tanítóképzőintézet tanáira is szolgálati kor szerint ki akarja terjeszteni. Indokolta ezt a jogegyenlőség követelésével. A 4—5 szavazattöbbséggel hozott eme többségi határozatra tisztán csak a gimnáz. tanárok szavaztak.

Az akad. tanács a közös tanári kar döntését a maga részéről nem találta elfogadhatónak a következő okokból.

Mióta külön gimnáziumi tanszékek vannak, tehát több, mint félszázestendő óta, azok a lakások tisztán csak akad. jellegű tanároknak adtak; kilenc, sajátképpen 8 lakás 38—40 ember között megosztva alig jelent valami előnyt, s lesznek olyanok, kik szolgálatok egész tartama alatt tanári lakásba nem juthatnak; emberi valószínűség szerint számítva a most szolgáló ifjabb akad. tanárok éppen ezek közé tartoznának s a jelenlegi haszonélvezők visszalépése után valamennyit középiskolai jellegű tanárok foglalnák el, mert ilyenek a hivatali szolgálati viszonyok.

Különösen pedig az volt az akad. tanári kar főindító oka, hogy az iskolának minden iránya versenyképességét tekintette, aminek egyik főbiztosítója, hogy a tanári javadalmazások minden szakban elérjék az állami színvonalat. Már pedig gimnáziumunk és tanítóképzőintézetünk tanárai — amint a munkálatban is ki van fejtve — az állami javadalmazás mostani teljes színvonalát elérték, sőt lakáspénz dolgában felül is haladtak, sőt méginkább felülhaladják, ha a 400 koronás korpótlék rájuk is életbe lép. Náluk éppen mint az államnál, megvan a 4400, 4800, 3200, s 3600 koronás fizetési fokozat s az öt izbeni 200 koronás korpótlék.

Ellenben a debreceni akad. tanároknak nincs más

javadalmuk, mint 4000 k. törzsfizetés, öt izben 200 korona korpótlék, 800 k. lakáspénz és vizsgálati díjak. Az államnál és kir. kath. és kathol. felekezeti jogakadémiákon ellenben 4000, 4400, 4800 koronás fizetési fokozatok, törvényes lakáspénz, tandíjosztalék, vizsgálati díj, úgy, hogy ezek helyzete legalább 1600—2000 koronával kedvezőbb, mint a debreceni akad. tanároké, kiknek fizetési fokozataik nem lévén, a természetbeli lakás mintegy azt pótolná.

Az a törekvés pedig, hogy a debreceni főiskolában az akadémiai s gimnáziumi tanárok javadalmazása teljesen egyenlővé tétessék, nem jogosult, mert a világon mindenütt nagyobb javadalmazása van a felsőbb, mint a középfoku intézetek tanárainak. Megkivánjuk akad. tanárainktól, hogy az e téren elérhető legmagasabb minősítést, az egyetemi magántanári, — vagy a theol. magántanári habilitációt megszerezzék, ezt a javadalmazásban is honorálni kell.

Ily indokok folytán az akad. tanács újabb ülésében azt határozta, hogy munkálatát a dolog érdemét illetőleg oly módosítással terjeszti az egyházkerületi közgyűlés elé, mely szerint kérelmében tisztán az akad. tanárok természetbeli lakásjogosultságának visszaállítására szorítkozik.

Az igazgató-tanács akad. albizottsága egyhangulag oly határozati javaslatot fogadott el e tárgyban, mely szerint az egyházkerület kimondaná, hogy az akad. tanárok e jogának visszaállítását maga is óhajtja, de az anyagi következmények miatt előbb felhívja a gazd. tanácsot a kérdés tanulmányozására, s véleményes javaslatának megtételére, megkeresi a debreceni ev. ref. egyházat, hogy az is nyilvánítsa véleményét. A kérdés eldöntéseig a Bacsoni Lajos halála folytán megüresedett lakásra nézve akként intézkedjék a kerületi közgyűlés, hogy azt ideiglenesen a főisk. gazdasági-tanács s a debreceni ev. ref. egyház egyetértő eljárása mellett aug. 1-től földjeivel együtt bébeadja s ez ideiglenesség tartama alatt a bérjövédelmet a főiskolai pénztár szedje.

Az igazgató-tanács albizottságának eme javaslatát azon módosítással tette magáévá, hogy a kérdésben elvileg ne nyilatkozzék a kerület addig, míg az egyház és a gazd. tanács véleményes be nem érkezik.

Ebben az alakjában fog e fontos ügy a mostani egyházkerületi közgyűlés eldöntése alá kerülni.

Kérjük az egyházkerületi közgyűlés mélyen tisztelt tagjait, olvassák át figyelemmel e cikket, mely a kérdés egész történetét tartalmazza, s tanulmányozzák át alaposan az akad. tanári kar munkálatát, hogy a főiskola érdekeinek teljesen megfelelőleg dönthessenek.

Válasz,

Zoványi Jenő ur „Hollandia és Magyarország” című cikksorozatára tett „megjegyzéseire”. Megjelent a „Sárospataki Lapok”-ban.

(Folytatás.)

8. Az utrechti nagy stipendium alapítója nem Bernard, mint Zoványi ur írja, nem is *Bernhald*, mint az én közleményemben *hibásan* kiszedve megjelent, hanem: *Bernhard* (Hogy ebben is igazságom van, alább fogom kimutatni).

Az az állítása sem igaz Zoványi urnak, hogy én „következtesen, de helytelenül *Bernhal*”-dot írnék. Ez aztán a „merész, légtől kapott spekuláció”, — több!

— rosszakaratu elferdítés, félrevezetés! Mert ime! Igaz, hogy a D. P. L. 1901. évi 44. számában megjelent közleményemben 4-szer egymásután *Bernhald* van tévesen kieszedve (ez azonban nem az én hibám!), de a 45. számban már *helyes és eredeti* nevet: *Bernhard*-ot találjuk kétszer és hibásan ismét *egyszer Beonhard*-ot. Nos, mi tűnik ki ebből világosan? az, hogy az ön megjegyzése a legnagyobb „felületességen” alapszik, félrevezeti rosszakaratulag a kérdésben tájékozatlan közönséget, s úgy tünteti fel a dolgot, mintha én valóban „következtesen, de helytelenül” *Bernhaldot* irtam volna, világosan kitűnik itt az is, *hogy csakis nyomdai tévedés toroghat fenn*, mert háromféleképpen lett kieszedve ugyanazon név és nem egyféleképpen (*Bernhald*.) mint Zoványi ur állítja. Látja, tanár ur, az ön, „kizárólag a történettudomány érdekét szolgálni akaró magas, nagy igényű megjegyzése” itt is — élek az ön szavaival — „következtesen helytelen”.

Most már nézzük, tényleg helyes-e a Zoványi ur rektifikációja: *Bernard*-ra?! Igen is, nem is! Vagy az ön szavaival élve: „Félig-meddig igaza van”.

Igen; — e mellettugyan kevés érvet tudunk felhozni. *Bernard*-ot találunk kétszer a dr. Zsilinszky által kiadott „Tájékoztató”-ban közölt francia nyelvű alapító levél másolatban, ennyi az összes érv — tudomásom szerint — a Zoványi ur részéről. Hogy *nem helyes Bernard*, hanem az általam irt *Bernhard* a korrektebb, erre több adatnak vagyok én birtokában:

1-szor. Tessék megnézni ugyancsak dr. Zsilinszky „Tájékoztató”-ját, ebben ő a stipendium ösmertetésénél: *Bernhard*-ot említ világosan.

2-szor. Bizonyítja ezt — még ma is birtokomban levő az a levél — melyet dr. Valetor a stipendium ez idei kuratora, számomra megküldött, melyben tudatá, hogy megkaptam az ösztöndíjat, ez egy latin nyelvű, nyomtatott hivatalos irat, mely ez alapítványt szintén: „Stipendium *Bernhardinum*”-nak nevezi.

3-szor. Az Utrechtnben járt, e stipendiumot élvező magyar tanulók egynehányát levéllel kerestem fel e kérdés eldöntése végett, meg itt Kolozsvárt élő, két tekintélyes, szintén Utrechtnben járt professort is megkérdeztem ez ügyben: mindannyian *Bernhard* ot irtak és említették, tehát a köztudat is mellettem bizonyít, végre, és ez döntő érvem:

4-szer. Az utrechti „*staats archiv*”-ban van összehalmozva e stipendiumról fenmaradt kézirat, ennek a külső kemény borítékán nagy betűkben ez olvasható: „*Bernhard fonds*”.

Remélem t. tanár ur, hogy dokumentumaim eléggé világosak, alaposak, s több joggal irhattam én *Bernhard*-ot, mint ön Bernard-ot. És én mindezek dacára is, kész vagyok állításon feladni, ha elfogadható, meggyőző érvekkel áll elő valaki, de ön nem is tartja szükségesnek igazolni állítását, hanem kicsinylőleg, a legnagyobb elbizakodottsággal, történeti tudománya (?) által elvakítva, odadobja alaptalan állítását, „igazolhatatlan és igazolatlan mondását csak úgy levegőbe ereszti, abban a reményben, hiszen úgy sem fognak reá jönni hiányaira”. Mi joggal teszi ezt, tanár ur? Van az ön kezei közt *megdönthetetlen* dokumentum?! Miért nem állott elő vele?! Én legalább is csak azon esetben dobálnám ily kicsinyléssel véleményemet, ha sark igazságnak volnék birtokában! Birja, vagy legalább is látta a tanár ur ezt, a mi nem más, mint: *Bernhard keresztlevele*. Ezzel lehet az ön módja szerint e kérdésben kérkedni, de semmi mással. Hic Rhodus, hic salta!! „Tájékoztatlanságon és tudatlanságon, felületessé-

gen és hirtelenkedésen" alapul, Zoványi ur, azon „légből kapott spekulációja" is, hogy azért nem irták illetve dolgozták volna fel a *Bernhard* élet adatait a staats archívóba — „meg talán egyéb forrásokból is Z. J." — mert: „legiónyi számu nevezetesebb emberek életrajzával való foglalkozás és más fontosabb kérdések tanulmányozása miatt még nem értek reá!" Hát ez egyszerűen nem áll! „Ilyen igazolatlan és igazolhatatlan állításokat nem szabad csak úgy a levegőbe eresztetni, egy ilyen nagy igényű" tudós, történeti „megjegyzések"-ben. Hát olyan jelentéktelen ember volna az — kivel nem is érdemes foglalkozni — ki ma már csaknem 2 millióra menő alapítvány tőkét tett, hogy abból idegen nemzetiségű, jótanuló diákok segélyeztessenek?! Hát olyan jelentéktelen ember volna az, kivel nem is érdemes foglalkozni, ki valamikor egyik hollandus gyarmat gubernatora, gazdag, előkelő, vallásos ember volt?! Nem áll az ön „spekulációja", tanár ur! Hanem igenis sokkal valószínűbb, a D. P. L. 44. számában megjelent ama föltevés: a hollandus írók nem szívesen foglalkoznak a *Bernhard* életével. Nem szívesen ujtják fel, ama meglehetősen szennyves valóper adatait, a mely *Bernhard* és neje közt közel két év alatt lefolyt. Nem szívesen veszik azt, sőt haragusznak érte sokan, hogy *Bernhard*, mint hollandus ember, alapítványátétele alkalmával *teljesen* mellőzte a hollandus diákokat s pénzüket maig idegen nemzetiségű embereket kötelesek dédelgetni.

És joggal haragusznak a stipendium beavatott kezelői, különösen az újabb időkben: Tessék ezt jól megfontolni! Tizennyolc (18) idegen nemzetiségű tanuló kap évi 750—800 frt. stipendiumot, kiknek legnagyobb része azért jön Hollandiába, hogy ez idő alatt kényelmesen, háborgatás nélkül elkészülhessen vizsgáira (a németek!), az előadásra havonként egyszer, midőn a stip. havirészletét adják ki: megyen el, a másik rész pedig hat (6) hónapig tartózkodik Utrechtben, ez idejét is kéjutazására, saját kedvtelésére dolgozatának megírására fordítja és azért dicsékedik a hollandus viszonyok alapos ismeretével s haza jön reklámot csinál belőle — mondom, — midőn eme lelkiismeretlenségeket látják, tudják a stipendium kezelői, nem méltán mellőzik-e ama *nagy* ember életadatait, nem méltán törekesznek-e az újabb időben arra, hogy megfosszák az idegeneket a stip.-tól és saját fiaiknak biztosítsák e szép összeget, mert a most dédelgetett ifjakban inkább ellenségek, mint jóakarókat találják fel. Tette volna *Bernhard* kizárólag hollandus ifjak részére ez alapítványt, bizonyára már kötetek hirdetének az ő nemes munkájának eredményét, dicsőítő himnuszokban örökítették volna meg az ő halhatatlan nevét. De e munka, eddig és ezután is azokra maradt és vár, kik élvezték és élvezik a stipendiumot, a hollandusokat, jelenben, — kevéssé érdekli az ügy. A németek és a mi embereink pedig minden mással szívesen foglalkoznak, de hollandus viszonyokat feltáró munkákkal: nem! Ezért nem irták meg — szerény véleményem szerint — a *Bernhard* életrajzát.

9. „Igaz, hogy némi előnyöket is élvezünk itt: tanpénzt 200 frt. vizsgadíj fizetését 50 frt. betegség esetén orvos és patika költséget és 50 frt. viaticumot stb., de ezekből nem látunk mi egy fillért sem". Ezt irtam a D. P. L. 44. számában. Zoványi ur itt a történet-tudomány rovására nagy tévedést fedezett fel, s azt rögtön fel is vette „megjegyzései"-közé. Ez egyszer igaza van, mert tényleg sajnálatos tévedés csuzzott be véletlenségből, minek okát sehogy sem tudnám megadni. A „*nagy*" tévedés ez: *az 50 frt. viaticumot*

én azon összeg köze soroltam, mit nem ad ki a stipendiumot kezelő bizottság. Elnézés véletlenség eredménye, hiszen ha nem láttam volna ez összeget: enékül haza sem tudtam volna jönni és nagy hálával tartozom érte a stip. kezelő bizottságnak, hogy nemcsak évi, hanem utiköltségünkről is gondoskodott. Hálátlan voltam, midőn akaratom ellenére megfelledeztem erről. A fenti mondatot örömmel tehát így rektifikálok: *„élvezünk itt tanpénzt 200 forintot, vizsgadíj fizetését 50 forintot, betegség esetén orvos és patika költséget és 50 frt. viaticumot, de — es utóbbi kivételével!! — ezekből nem látunk mi egy fillért sem!"*

10. Midőn az egyik utrechti alapítványtevője gyanánt *Hieronimus* theol. tanárt emlitem, nem véletlenségből, nem elnézésből, még kevésbbé tudatlanságból tevém: hanem a legnagyobb öntudatossággal, megfontolással.

Mert igaz, hogy *Hieronimus* (Jeromos) csak keresztneve az alapítványtevőnek, de őt, mint professort, úgyis mint tudóst, csak *Hieronimusnak*, s azok alapítványát is, csak *Hieronimus* fele alapítványnak szokták nevezni, de így emlegetik, tehát jobban így ismerik nálunk is, a magyar biblia kiadására alapítványtevő s nagylelkű adakozót szintén. Én e közhasználatban levő nevet — a teljes név mellőzésével — a fentiekre való tekintettel használtam s véleményem szerint helyesen! Azonban Zoványi ur megnyugtatóására, kijelentem azt is, hogy nagyon jól tudtam és tudom is, *Hieronimusnak* a teljes nevét és úgy látszik, jobban mint Zoványi ur, mert ön itt is, csalhatatlansága dacára: nagy „bábot" lő ismét. *Ha rektifikálni akar, tessék vigyáznia!!* Az alapítványtevő theol. tanár, nem *van Alphen Hieronimus*, mint Zoványi ur „megjegyzései", hanem: *Simonson van Alphen Hieronimus*. Ez előnév: „Simonson" (Simonfi) éppen olyan elmaradhatatlan a hollandus nevek elől, sőt elmaradhatatlanabb, mint a „Van" szócska.

11. A 11. és 12. pont alatt felhívja Zoványi ur a „megjegyzések" olvasóit arra, hogy „örizkedjenek az én névsorom felhasználásától", mert én azzal őket „tévútra vezetem". Különösen az utrechti és leideni hallgatók névsorában az elején és végén is, jó darabig hibásak az évszámok". Felesleges munkát végeztem — mondja — mert e névsorok ki vannak már adva 2-szer teljesen és háromszor részben. Ezek közt van az övé is, — (érezte e megjegyzést a sorok közt) — amely kitűnő, hibátlan, használja mindenki ezt! Így Zoványi ur, a mire én csak annyit jegyzek meg: Fel ne üljön senki e felhívásnak, míg meg nem győződött annak valóságáról. Mert én a mult alkalommal említettem már azt, hogy teljesen a Zoványi ur nyomdokán haladtam, és ez állításmat be is igazoltam azzal a leleplezéssel, hogy az „*Album studiosorum*"-ban, a honnan a névsort közöltük, minden kijavított név után felfedeztem a (Z. J.) monogramot, a mely senki mást, mint *Zoványi Jenőt* rejteget maga alatt. Nos, mivel pusztán másolásról, gépies munkáról van szó, el sem lehet képzelni, hogy tévedés forogna fenn. Ezt, — remélhetőleg — Zoványi urnak mindenki iránt egyformán érzett „jóakarata (?)" mondhatja csupán!

De, hogy „tévedés, hiba" nem is forog fenn, igazolja egyik tekintélyes kolozsvári történet professor azon megjegyzése, hogy: . . . „névsorom az elején és végén — tehát a mit éppen Zoványi ur kifogásol — sokkal tökéletesebb és korrektebb, mint az eddig ösmert névsorok" . . . „Megvallom többet tételeztem föl Rácz Károlyról, el nem hittem volna, hogy

ezt a már három helyen megjelent névsort nem ismeri" stb. . . . Tehát nt. uram! ön is kapott a Zoványi ur finomságából (?) egy adagot. Tudom, hogy nem szorul nagytiszteletűséged védelemre, de engedje meg, ama nyilatkozatot tennem nevében: nem sok finomságot, nem sok szerénységet és annál kevesebb igazi keresztyéni szeretetet teszek fel egy olyan emberben, ki egy becsületben, tiszteletben és mindenki által való szeretetben megöszült hasznos, tudós, ambitiosus embert alaptalanul sértegetni tud!

12. A „megjegyzések“ bevezető szavaiban cikksozatom „gondolatfűzése, és az előadottak logikai sorrendje, mint az irány helyessége és magyarsága és általában az egész dolgozat érthetősége“ ellen is nagy és fontos kifogásai vannak Zoványi urnak. Nem keresem a hasonló hibákat Zoványi urnál, de a 13. megjegyzésében önkéntelenül kínálkozik a logikai következetlenségnek egy remek példája. Szóról-szóra fogom idézni e megjegyzést hadd, legyen alkalma meggyőződni másnak is állításomnak igazságáról: Z. ur más szemében meglátja a szálkát, de a magáéban a gerendát sem veszi észre! Ime:

„A groningeni egyetem magyar hallgatóinak névsora eddig ismeretlen volt. Én annak idejében ki akartam írni, de megakadályozott egy engem megelőzőleg Hollandiában járt egyénnek az az állítása, hogy nála megvan és legközelebb ki fogja adni. Maig se adta ki az illető, de azért a BIRTHÁBAN sincs köszönet. Minő alapon merem én ezt állítani? Megmondom. A „Sárospataki Lapok“ 1884. évi folyamának 581. lapján Szalay Károly néhány számadatot közölt a groningeni egyetem magyar hallgatóiról. Ezek a számok ellentétben állanak a BIRTHÁVAL. Már most természetesen az a kérdés, hogy melyik a hiteles? Előttém a priori egyenlő hitele van mindkettőnek, mivel, bár Szalay általában véve összehasonlíthatatlanul inkább tisztában van BIRTHÁVAL a holland viszonyokkal, de övele is megessett épen ebben a szóban forgó cikkében az a kalamitás, hogy egy csomó magyar vonatkozású adatot olyan móddal közöl a groningeni egyetemről, mintha azokat az egyetem levéltárában találta volna, pedig egyszerűen kijegyezgette Boumannak „Geldersche hoogeschool“ című munkájából, amely pedig nem — mint ő fatalis módon vélte — a groningeni egyetemről, hanem a harderwijkiről szól. Mindamellett feltétlenül kitűnik e cikkből (t. i. a Szalay *harderwijki* adataiból, az én groningeni egyetemre vonatkozó adataim hibái. Igen?!? B. J.) a BIRTHA névsorának több hibája“.

Hát mit is akar itt bebizonyítani „logikusan“? Z. ur?! Hogy adataim helytelenek, ellentétben állanak a Szalayéval. Természetesen ez nem megy nehezen, hiszen Szalay *harderwijkiről* én pedig *groningenről* beszélek, a mit Z. ur saját maga igazol a legszebben. És, hogy a kettő nem egyezik, okát nem abban látja, hogy én *groningenről* Szalay pedig *harderwijkiről* szól, hanem abban, hogy Szalay adatai már a priori is több valószínűséget érdemelnek. Értse a ki tudja! Éppen olyan ez, a mint Sárospatakon szokták mondani:

„Hogy ez a fa? Vágáson!“

„Hol lakik? Háromforint.“

(Kolozsvárt.)

(Folyt. köv.)

Birtha József.

KÖZÉLETÜNK.

Ev. reform. egyetemes konvent.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, május 1.

Harmadik nap.

A gyűlés ismét Kiss Áron püspök és Báró Bánffy Dezső elnöklése mellett vette kezdetét d. e. 10 órakor.

Fejes István napirend előtt azt az indítványt adta be, hogy a zsinattartás helyének megállapítása céljából egy bizottság küldessék ki, mely az októberben összejövő konventi gyűlésen tegyen jelentést munkálatáról. A konvent az ügyet nem tűzte napirendre, hanem mindjárt elfogadta az indítványt.

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után bizottságok jelentései következtek:

Molnár Béla a *közjogi bizottság* jelentését olvasta fel. Első és legfontosabb tárgya volt az erdélyi igazgatótanács felterjesztése a közigazgatási államsegély kieszközölése tárgyában. Előadó fölolvasta az egyházkerületek kidolgozott számadásait, melyekben ki van mutatva, hogy mily nagy az az összeg, melyre a kerületeknek közigazgatási költségek címén szüksége van, s ezeknek államsegély útján való fedezését sürgősen kérik. A konvent elhatározta, hogy a kormányhoz sürgős megkeresést intéz e segély megadása érdekében. Átmeneti segély lenne ez, addig is, a míg az adóügyi bizottság elkészül a maga jelentésével s kimutatható lesz a végösszeg, melyre az egyháznak szüksége van.

Az erdélyi egyházkerületnek a *vadházasságok* állami törvény útján való korlátozása ügyében benyújtott föltérjesztése vitát idézett elő; többek hozzászólása után a konvent úgy határozott, hogy e tárgyban nem keresi meg a kormányt, hanem a zsinat elé terjeszti az ügyet, hogy az hozzon rendszabályokat a lelkészek és presbyteriumok teendőire nézve.

A tiszántuli egyházkerület négy föltérjesztést intézett a konventhez:

1. Az állami és felekezeti iskolák ev. ref. vallású növendékeinek a reformatió évfordulóján rendezett iskolai ünnepélyekre és istenitiszteletekre leendő elbocsátása tárgyában. A konvent határozata az, hogy ha ez ügyben valahol ellenkezés történnék, a lelkész vagy valamely hatóság tegyen panaszt a miniszternél; mert ünnepeinket állami törvény védi.

2. A templomhoz és iskolához botrányos közelségben levő italmérési helyek bezáratása tárgyában. Az italmérés helyét és idejét törvény szabályozza, a teendő itt is ugyanaz.

3. Hogy a viszálykodó házaspárokat békéltető lelkészeink az eljáró polgári bíróságok által tanukul ne idéztessenek, s hogy a bíróságok a lelkész hivatalos bizonyítványával elégedjenek meg: az az ügyrendelet által nem szabályozható.

4. A tanítók hadkötelezettségök teljesítésére csakis az iskolai szünidő alatt való behívása tárgyában, a konvent föltérjesztést intéz a hadügyminiszterhez, a sérelem orvoslása miatt. A szülésznők fogadalma s az amerikai magyar ref. lelkészekre vonatkozó javaslatok tudomásul vétettek. Hasonlóan a vallás és közokt. ügyi miniszternek 200 dollár adománya, melyet a new-yorki építendő magyar ref. templom javára adományozott.

Váro Ferencz a gymnasium bizottság jelentését

felolvasván; a tudomásul vétel után áttért a konvent a terjedelmes *tanügyi bizottság* jelentésére.

Sass Béla terjesztette elő. A bizottság ez évi április 4-én és 5-én készítette munkáját Budapestben. Tagjai voltak: *Adám Kálmán, Molnár Sándor, Petri Elek, Antal Gábor, Czike Lajos, dr. Horváth József, dr. Antal Géza, dr. Ballagi Aladár, Buza János, Radácsy György, Dóczy Imre, Futó Mihály, Sass Béla, dr. Bartók György, Bedőházy János, Kenessey Béla, Váró Ferencz.*

A bizottság jelentését a konvent csekély változtatással egész terjedelmében elfogadja. Eszerint:

1. „Az elméleti jog- és államtudományi államvizsgáról és a jogi szakoktatásról” e. bizottsági munkálata a konventi elnökség a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez terjeszti.

2. A ref. tanárok vasuti kedvezményének miniszteri megtagadását sajnálattal veszi tudomásul.

3. A tiszántuli egyházkerület kérelmét, a tanári nyugdíjintézet díj egyszeri megfizetése tárgyában, teljesíti.

4. A szatmár-németi főgimnázium igazgató-tanácsának kérelme huszezer korona felvétele tárgyában tudomásul szolgál.

5. A debreceni főgimn. számára felveendő 400,000 korona államsegélykérvényt támogatja.

6. Az erdélyi egyházkerület igazgató-tanácsának fölterjesztése az 1894. évi XXVII. törvénycikk revíziója tárgyában tudomásul szolgál.

7. A szászvárosi főgimn. 375,000 korona államsegély iránti kérelmét pártolja.

8. Az ev. ref. elemi népiskolai tanítók és tanítónők képesítő vizsgálati szabályzatát jóváhagyja.

9. A kántor-tanítók nyugdíj-igénye ügyében a konvent fölterjesztést intéz a kormányhoz s megsürgeti, hogy az ev. ref. kántor-tanítók nyugdíj-igénye a temetési stóla levonásával összes javadalmak egész értékében állapíttassék meg.

10. A vallás és közokt. miniszter az országos tanítói nyugdíj-alap javára fizetett 24 kor. járulékot nem engedte el.

11. A miniszter ama rendelete ellen, mely szerint a tanítónő jelöltek részére a tanítóképző intézetekben tartott osztály és képesítő vizsgálatokat megszünteti; a konvent fölterjesztéssel él s kéri a rendelet visszavonását. Több kisebb jelentés meghallgatása után a konvent a bizottság jelentését tudomásul vette s határozattá emelte.

Dóczy Imre az iskolaügyi bizottság jelentését terjesztette elő, bemutatván az orsz. ref. tanáregyesület alapszabályait. A gyűlés helyeslő tudomásul vette.

Szell Kálmán lelkész a tökesegélyosztó bizottság jelentését olvassa.

Mivel a dunamelléki és erdélyi egyházkerületből az első sorban segélyezendő egyházak már mind ki vannak elégítve, a f. évben rendelkezésre álló 1919 koronából és az Ó-Gyalla által igénybe nem vett 500 koronából álló összeg a következő egyházak közt osztott meg részarányban.

I. A *dunántuli kerületben*: Baracska renoválására 119 K. Köves-Kálla javítására 75 k. Pécsel javítására 75 K. Lakszakállas paplakra 150 K. II. *Tiszáninneni kerületben*: Rudóbánya templomra 400 K. Zsip templomra 200 K. III. A *tiszántuli egyházkerületben*: Tiszakeresztur templomjavításra 150 K. Kraszna-Szt.-Miklós templomra 200 K. Ér-semlyén adósságra 200 K. Ombod renoválásra 122 K. Váncsod adósság 290 K. Ófehértó paplak 140 K. Gödényháza templomra 140 K.

Nyégérfalva adósságra 48 K. Koly iskolára 30 K. Iring adósságra 50 K. Dombegyháza templomra 30 K. Összesen 2419 korona.

Szabó János a missiói-bizottság jelentését olvasta fel, eszerint missiói segélyben részesül: *Dunamelléki*: egyh. ker. állandó 5300 K. egyszersmindenkori 3200 K. = összesen 8500 korona.

Régebbi misszió Héviz-Györk és Hatvan megszűnővén, az általa eddig élvezett 600 K. Maradék (400) és Nikince (200) közt osztatott meg. A *dunántuli* egyházkerület állandó segély 5700 K. Egyszersmindenkori 2000 K. = 7700 K. Tiszáninneni egyh. ker. Állandó 5900 K. Egyszersmindenkori 500 K. = 6740 K. Tiszántuli egyh. ker. Állandó 12.260 K. Egyszersmindenkori 1100 = 12.360 K. Erdélyi egyházkerület. Állandó 11.900 K. Egyszersmindenkori 900 K. = 12.800 K. Teljes misszióra fordított összeg: Állandó 40.600 K. Egyszersmindenkori 7700 = 47.760 korona.

A missziókörökbenlevő lélekszám ez évben 20.135-el növekedett, így elérte a 61.239-et.

Szell Kálmán esperes a két prot. egyházat közösen érdeklő ügyekben az ágostai hitv. ev. egyház küldötteivel együttesen tanácskozó konventi bizottság jelentése alapján, a keresztségben az utónév kiigazítását nem tartja hitelbe ütközőnek, sőt ha hiba adja elő magát, kívánatosnak mondja. Másodszor a lelkész özvegy-árvai gyámintézet alapszabályait úgy kéri módosítani, hogy a gyámdíj kedvezményben részesüljön a ref. lelkész ev. neje és árvája, valamint megfordítva. A konvent mindkét javaslatot elfogadta.

Radácsy György végre előterjesztette az egyetemes *énekügyi bizottság* jelentését; ezzel a gyűlés az elnök elterjesztésével feloszlott délután 1/2 órakor.

A konvent októberben jó ismét össze, a midőn egyttal zsinatelőkészítő bizottsággá fog alakulni.

(Vége.)

A debreceni egyházmegye közgyűlése.

(Folytatás.)

Az egyház látogatóság mindezen előterjesztése az egyház-tanács figyelmébe ajánltatik.

A kölesönök átutalására vonatkozólag — mondja az egyházlátogatóság jelentésében — sem egyház-tanácsi, sőt gazdasági bizottsági végzések sincsenek, holott az ilyenek egyházközségi közgyűlési s felsőbb hatósági határozattal ellátandók. Különösen *kiemeljük*, hogy a tőke pénztártól az adópénztárhoz áttett 44365 koronára vonatkozólag egyetlen sor irás sincs s az egész művelet — a pénztári személyzet előadása szerint — a gazdasági bizottság elnökének szóbeli rendelkezésére történt.

A válaszirat ide vonatkozólag azt mondja, hogy egyházunknak az *egyházi adópénztár és tőkepénztár egyaránt egyházfentartásra szolgáló alapja annyira, hogy voltaképp külön sem kellene kezelni*, hogy mégis külön kezeltetjük, annak oka a régi gyakorlat, a bevételi források nyilvántartásának érdeke, meg egyházközségünknel az a nagyon régi időktől fogva fenn álló intézkedés, mely szerint a behivatalnoki javadalmazások az adópénztárból fedeztetnek. Az a kérdés most már: egyházfentartási teher-e a lelkészek és kántorok fizetése? többé fizetni kell-e az ide tartozó járandóságokat pontosan minden egyházközségnek? Alig hiszszük, hogy lenne bárki, a ki e két kérdés közül bármelyikre igennel ne felelne. S ha egyházfentartási teher a pontosan fizetendő behivatalnoki javadalmazás,

fedezni kell azt az egyház fentartási alapnak s mivel az adó egyház fentartási jövedelem mindenütt a világon, mert hiszen épen azért vették ki, mivel az egyház ingatlanainak és tőkéinek jövedelmei is egyházfentartási célra vonatkoznak a dolog természete szerint: az a helyes, logikus és természetszerű eljárás, hogy a mikor a kivetett adó tőlünk nem függő okokból be nem jő, tehát a belhivatalnoki javadalmazás teljesítése fenn akadna: álljon elő és viselje a terhet a másik egyház fentartási alap: a tőkepénztár. Ezeknél az okoknál fogva lehetne ezt a két pénztárt egyesíteni, ennél az ugyanazon rendeltetésnél fogva történik, hogy az egyházi adópénztár helyett történt fizetések, mert ebből állott elő a fenti összeg, a tőkepénztárt terhelik a gazd. bizottság elnökének szóbeli rendelkezésére, *mert itt nincs egyébről szó, mint kezelési utasításról azon tisztviselő részéről, a kivezetője az anyagi ügyeknek.*

Az egyházlátogatóság pótjelentésében, az adópénztár 44365 korona adóságainak kérdésére vonatkozólag, a válasziratban mondottak után is fentartja azon nézetét, hogy itt nem elég az anyagi ügyek vezetőjének szóbeli utasítása, mert bármily alaku kölcsönzés a presbitérium hatáskörébe tartozik.

Az egyházmegyei közgyűlés a 44365 korona átutalását — a nyert felvilágosítások után — tudomásul vette, de ezen határozatot az egyházmegyei gondnok a maga és társai nevében meglebebezte.

A levéltár vizsgálata alkalmával előkerülvén a Székely-Dienes alapra vonatkozó végrendelet, ebből kitűnik, hogy nevezettek házukat oly feltétellel hagyták az egyháznak, hogy az, ha megtartatik, az ő nevüket viselje, ha pedig értékesítetik, az alap nevőkön kezeltessek s a jövedelem $\frac{2}{3}$ része templom építésre $\frac{1}{3}$ része tőkésítésre fozdíttassék oly módon, hogy a templom építési költség nincs, a $\frac{2}{3}$ rész az árvákat illesse. Ezen ház ma már nincs meg, de nincs az azt helyettesítő alap sem, hanem magába foglalta a tőkepénztár.

Ugyanezen végrendelet szerint lenni kellene egy *tractus költségeinek fedezésére szolgáló alapnak is*: azonban ennek semmi nyomára nem akadunk.

A válaszirat közli a Székely-Dienes alapra vonatkozólag 1823 ápril. 28. kelt végrendeletnek vonatkozó részét a következőkben:

„15. A házamat, melyet effective is annak rendi szerint a debreceni reform. nt. eklézsiának kívánok által adni és által is adok oly meghatározással, hogy abban, míg én és a feleségem élünk, minket, mint lakókat tartson meg és minthogy a világi dolgok vagy változások alá szoktak esni, noha Isten kegyelmességéből vagyon is, annyi, hogy sorsunkhoz képest élhetünk, mindazonáltal, ha Istennek bölcs rendeléséből olyan fatalitás érne bennünket, hogy a segítségre szükségünk volna tehát ennek árában, kiválóképen sinlődőző állapotunkban viseltesse gondunkat hátralevő napjainkban, hogy ha pedig az Isten ettől a szerencsétlenségtől kegyelmesen a mint reményeljük, megoltalmazna, tehát maradjon a szent eklézsiának, úgy mindazonáltal, hogy ha ezen házat a szent eklézsiái szükségére megtartja, úgy ez a mi nevünkről neveztesse, ha pedig jobbnak látja azt, hogy aladódjon, adja el, de a belőle bejövő summa fundatívképen maradjon a szent eklézsiának a a templom költségeinek pótlására, oly formán, hogy az ebből a summából bejövő interesnek két része a templom költségeire fordíttasson, egyharmad részéből pedig a capitalis szaporíthatasson. Hogy ha pedig valamelyik esztendőben a templomnak költségei nem volnának ak-

kor az interesnek két része is vagy a capitalis szaporítására, vagy a szent eklézsiái árváira fordíttasson, itt is megtartván, hogy az interesnek egy harmadrésze mindig a capitalis szaporítására fordítódjon és hogy ez a fundatio az én és feleségem nevéből neveztesse. Végezetre.

Meggondolván a debreceni szent eklézsiát és magát a tisztelendő debreceni tractus mostani sorsát, a tisztelendő tractus költségeinek néminemű részben lehetőségségére hagyok -záz Nro 100 fkat váltóban úgy mindazonáltal, hogy ezen summából bejövő interes vagy a t. tractus költségei pótlására vagy ezen capitalis szaporítására fordíttasson, ezt világosan hozzá tévén, hogy ha ezen szent eklézsiái népségére nézve valaha, valamikor egy tractust formálna, akkor ez a fundatio a debreceni szent eklézsiához, mint tractushoz köttessen és ezen fundatio is valamint a többi, az én és kedves feleségem nevéből neveztesse“.

Hát ebből a végrendeletből — mondja a válaszirat — világos, hogy a boldogult Székely János a házat a szent eklézsiának a szent eklézsiái szükségére, mintegy kikötött tartás árában hagyta, csak ha az egyház megtartani nem akarná, rendelte az eladást és a fundatio alapítását. Ugy tetszett a tisztos ösök bölcsességének, hogy a házat az egyház szükségére megtartsák, meg is tartották. Nevét a kegyes hagyományozóknak *nem vésették* a házra, sem az átvételkor, sem akkor, a mikor az 1853-ban történt leégések újra építették, de a házastelket a boldogult hagyományozó nevével neveztek, így vezették be a leltár könyvbe, jövedelmét pedig, épen a végrendelet értelmében, az egyház közszükségeire szolgáló tőkepénztár javára vették be mindenkor. Tehát épen a végrendelet értelmében jártak el. Így maradt e ház a mostani presbitériumra, mely a leltárkönyvben ma is a boldogult hagyományozónak nevével tartja nyilván a házastelket. A mikor a boldogult Tóth Sámuel-féle tanárilakás oly rossz állapotba jutott, hogy a benne való lakás rendőrileg eltiltatott, tehát az újra építés szüksége előállott, a mikor a vele szomszédos Székely-Dienes ház is rozzantá lett annyira, hogy ezt is újra kellett építeni: a presbitérium a két telken építtette fel az értékes emeletes házat, a mivel az alapítók ellen nem vétett, mert a ház közszükségeire hagyatott és sehol sem mondatik, hogy a házastelek külön házastellekként tartassék fenn. Meg van az alapítók neve ma is őrizve a leltárkönyvben. Az állapot voltaképp ugyanaz ma is, a mi volt régen.

A mikor tehát egyházunk a szóban levő és szomszédos telken a tőkepénztár erején több, mint 160,000 koronába kerülő épületeket emeltetett: meggyőződésünk szerint a Székely-Dienes alapítványt oly módon kezelte, és növelte, hogy meggyőződésünk szerint nem megrovást, hanem elismerést érdemel.

A tractus részére tett alapítványnak nyomát sem találjuk az egyházi számadásokban, de aligha is keresnők itt jó helyen, mert tekintetes Rakovszki Dániel szenátor ur, volt végrendeleti végrehajtó a végrendelező akarata és a végrendelet szavai szerint aligha oda nem fizette a hagyományt, a hova tartozott t. i. a tractus pénztárába. De lehet, hogy oda sem fizettetett, hanem ettől a hagyománytól a boldogult végrendelezők elállottak, mert néhai Dienes Borbála özvegy Székely Jánosné az 1823-iki végrendelet 16. pontjában nyert utóvégrendelezés jogánál fogva és erre hivatkozással 1826. június 12. a törvényes formák közt tett codicillusa 7. pontjában nem említi a tractusnak szóló hagyományt, pedig a többi alapítványt itt egyenkint

megnevezi. Ha ez a rendelkezés vezette a végrendeleti végrehajtó urat a hagyaték felosztásában, akkor valószínű, hogy nem fizette ezt a hagyományt sem a tractusnak sem egyházunknak, ha magának az 1823. végrendeletnek 15. pontja szerint járt el, minden valószínűség a mellett szól, hogy a tractusnak fizette a 100 vfrt. hagyományt.

Az egyházlátogatóság pótjelentésében ezt mondja: „A válasziratnak a Székely-Dienes alapra vonatkozó felvilágosítását a nt. e. m. közgyűlés figyelmébe ajánljuk de kinyilvánítjuk, hogy az által nincs megcáfolva ama megjegyzésünk, — hogy ez a ház ma nincs meg, de nincs az azt helyettesítő alap sem, hanem magába foglalta a tőkepénztár“, mely megjegyzés nem megrovás, — mint a válaszirat elnevezi, — hanem egyszerű ismertetése a körülményeknek. Az alapító kétségtelenül neve fenn maradásáért tette alapítványát s talán egyszerűen elnevezhető lehetne az Egyháztér 5. sz. ház Székely-Dienes-féle háznak a minthogy ez a most készülőben levő vagyonkönyvben, *utólagos* feljegyzés szerint meg is történt.

A tractus részére tett alapítványra vonatkozó nyilatkozatát a válasziratnak szintén figyelembe vételre ajánljuk.

Az e. m. közgyűlés határozata: Miután a készülő vagyonkönyvben már ki van tüntetve, hogy az egyháztér 5. sz. ház részben a Székely-Dienes telken épült, az ügy állása tudomásul vétetik.

A tractus költségeire szolgáló alap tárgyában az egyházmegyei levéltárnok, kutasson az egyházmegye levéltárában s tegyen jelentést.

A számadásokra vonatkozólag meg megjegyzi az egyházlátogatóság, hogy a főkönyvek, naplók s ezek mérlegei csupán a pénztárnok és ellenőr által vannak aláírva, holott ezek úgy a számvevő, mint a vizsgálatot teljesítő bizottságok által aláírandók s az egyház tanács megerősítő végzésével ellátandók

A közgyűlés felhívja az egyház-tanácsot, hogy jövőben mindez szem előtt tartassék.

Az egyházi törvény 127 §-ában előirt *felügyeletet s ellenőrzést* az egyházközség anyagi ügyeire a lelkészi kar — az egyházlátogatóság jelentése szerint — annyiban gyakorolja, hogy a gazdasági bizottságnak mindenik lelkész tagja. Ez azonban az ügyek folytonosan figyelemmel kísérését kellőleg nem biztosítja, az anyagi ügyeknek állandó erő által ellenőrzését nem eszközözi.

Az e. m. közgyűlés az e. t. 127. §-ában foglaltakra sulyt kíván fektetni s felhívja az egyház-tanácsot nyilatkozatra, hogy az iránt a debreceni egyházban miékként lehetne a törvény ezen rendelkezésének eleget tenni?

A népiskolai oktatásról, annak, eredményéről teljes elismeréssel szól az egyházlátogatóság, kiemelve, hogy a vallási tárgyakra különösebb s kiválóbb gond van fordítva.

A Némethy Lajos halálával megüresedett tanácsbírói állás betöltése az általános tisztújításra halasztatott.

A lelkész gyámintézeti pénztárból ez évben adandó segély összege: 9000 korona.

A h.-pályi egyház népességére tekintettel felhívják az egyházi törvények értelmében presbiteriumának 24 tagra kiegészítésére s ennek megfelelőleg az egyházközségi közgyűlés haladéktalanul megalakítására.

Az Alsó és Felső józsai iskolák részére adományozott államszegély örvendetes tudomásul vétetett.

A kiegészített egyházmegyei gazdasági bizottság tagjaiul a régiek mellé megválasztottak: Könyves Tóth Kálmán, Körössi Kálmán, K. Kiss József, Dr. Nagy Zsigmond és Karai Sándor.

Több apróbb tárgy elintézése után — közben bírói ülés is tartatván — az e. m. közgyűlés este $\frac{3}{4}$ 9 órakor befejeztetett.

(Vége.)

Ss. L.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Egy sikerült alkalmi beszéd a főiskolai oratóriumban.** Tartotta a 4. alsó gymn. osztálybeli tanulóknak *Kecskeméthy Lajos* lelkesjellegű főgymn. tagár 1902. május hó 4-ik napján. Nekünk az ugynevezett gyermekisteniszteletekről megvan a magunk külön felfogásunk, mely bizvást mondjuk, nem mindenben egyezik meg a divatos köznézzel. Valamikor talán majd sort kerítünk rá, hogy kifejtsük. Most azonban csak annyit jegyzünk itt meg, hogy bár szerintünk minden egyházi beszédnek mindenre nézve inkább, vagy kevésbé mindenkor építőnek kell lenni, mint *alkalmi egyházi beszédet* különösen nagy élvezettel hallgattuk végig a fent megnevezett beszédet. Már a textusa megkapó volt. Énekekéneke 2. 15. alapján beszélt szónok, hol ez igék olvashatók: *Fogjátok meg nekünk a rókákat, a rókafiakat, kik a szőlőket elpusztítják, mert a mi szőlőink virágokban vannak.* Mesterileg alkalmazta szónok ez allegorikus alapigét, Az ifju gyermekeket nevezvén a Krisztusba ojtott s virágzásban levő szőlővesszőknek, egyszerű keresetlen szavakban ismertette meg azokkal a rókákat és rókafiakat t. i. 1. a hazugságot 2. a káromkodást s 3. a lopást mint olyan bűnököt, melyeket, ha idejében ki nem pusztítunk, azok menthetlenül tönkreteszik a virágzásban levő szőlőt t. i. az ifjuságot. A gyermekcsereg természeténél és koránál fogva figyelmetlenségre és szórakozottságra hajlandó, de e beszéd alatt feszült odaadással hallgatott mind. A beszéd ezért is mondható sikerültnek. Üdvözljük a szónokot!

— **A baptista pápa indulgentiája.** Stern Herman lapunkban ismertetett leleplezései nagy felkavarodást idézének elő a „*testvérek között*“ A közelmult napok egyikén aztán a baptista Rómából t. i. H-Böszörményből 4 férfiak jelentek meg Stern Hermannál s a mint értesülve vagyunk, az ismert „*hítség*“ Balogh Lajos ur nevében felhívták Sternt, hogy bánja meg bűnét s egy újabb megirandó művében országvilág előtt jelentse ki, hogy nem igaz azokból semmi a mit a minap a magyarországi baptistákról elmondott. Egyben biztosították Sternt a „*hítség*“ teljes bűnbocsánatáról, az esetre, ha felhívásának eleget tesz. Ellenkező esetre pedig perrel fenyegették meg. A kemény fejű Stern azonban sem az újabbkori indulgentiára nem vágyakozik, sem a fenyegetéstől meg nem ijedt, hanem megizente a tisztelt „*hítség*“ urnak, hogy csak legyen türelemmel: ha éppen nem nyughatnak, majd fog ő még hidegebb zuhanynyal is szolgálni! Még eddig csak a bevezetést írta meg ahoz a művéhez, melyben a báránnyörbe öltözött farkasokat terve teljesen s érdemök szerént levetkőztetni. Itt megemlítjük azt is, hogy Sternnel együtt többen is kiváltak a „gyülekezetből“ s ezek között van a gyülekezet kántora is,

egy 4 gymn. osztályt végzett értelmes ifju ember, ki szeptemberben már valószínűleg a debreceni reform. tanítóképezdének lesz növendéke.

— **Ciky Lajos felolvasási cyklusa.** Tanártársunk közelebbi napokban befejezte a debreceni kereskedő társulat előtt a kereskedelem történetéről írott s öt estén át tartott felolvasási cyklusát. A nagyterjedelmű tanulmányban ismertette Ciky az összes bibliai, majd a görög és római népek kereskedelme történetét, a mivel befejezván, a mi tulajdonképeni szándéka volt, a közép- és ujkor kereskedelme történetéből csak néhány nagy vonásra mutatott rá. Olvasott a debreceni régi kereskedőknek a főiskolához való viszonyáról, majd a kereskedelem erkölcsi mulasztásával foglalkozván, néhány meleg szóval zárta be felolvasásait. A sok gonddal és tanulmánygyal egybeállított öt felolvasás, a debreceni kereskedő társulat kiadásában mint önálló munka fog megjelenni.

— **Az „Ébresztő” olvasó áron.** Tóth József körösladányi lelkész társunk értesíti mindazokat, kik a szerkesztőségében megjelenő „Ébresztő” című református néplap iránt érdeklődnek, hogy lapja előfizetési árát évi 4 koronára szálította le. A pártolást megérdemli.

— **Védekezzünk a szőlő-lisztharmat ellen.** A szőlő nagy zámu betegségei közül kettő van olyan, mely évről-évre megtámadja szőlőtőkéinket és így az ellenük való védekezést a legfontosabb munkák közé kell immár sorolni. Ez a két betegség a peronospora és az oidium. Mindkettő egyaránt veszedelmes, mert megakadályozza a fürtök kellő kifejlődését és kellő időben való megérését. Mig azonban a peronospora ellen védekezés szüksége már a köztudatba ment át és egyszer-kétszer jól-rosszul a peronospora ellen jó formán minden szőlősgazda védekezik, addig a lisztharmat (oidium) ellen való védekezés terén még nagyon el vagyunk maradva és igen sokan, kik az elmúlt esztendőök mulasztásai folytán, ugyancsak drága tandíjat fizettek, még mindig nem vehetők rá, hogy a szőlő ezen legveszedelmesebb ellenségével szemben a kellő óvintézkedéseket megtegyék. Téves tan az, hogy az oidiumot okozó gombáknak téli alakja nincs s így magában a szőlőben egyik évről a másikra a lisztharmat betegség át nem öröklődik, hanem mindig külső (ismeretlen okból és helyről származó) fertőzésre van szükség, hogy a lisztharmat ismét kifejlődhessék. Igenis ismerjük ma már az oidium téli alakját, mely a szőlőtőke régi fáján szokta a telet átélni, hogy már kora tavasszal létrehozza a fiatal hajtásokon azokat a góccokat, amelyekből egész nyáron rajzik ki a veszedelmes gomba. Istvánffy Gyula dr., a központi szőlészeti kísérleti állomás igazgatója hozta a mult évben ezen megfigyeléseit nyilvánosságra és véleményének helyességét úgy a külföldi szaktekintélyek vizsgálatai, mint ezeryni — a védekezés elmulasztása folytán — károsodott gazda szomorú tapasztalatai igazolták. Azért mindenütt, ahol a mult évben vagy előzőleg lisztharmat mutatkozott, s így igen valószínű, hogy ez a betegség az idén is fel fog lépni, okvetlenül védekezzünk ellene kétszer-háromszor a szerint, hogy az időjárás alkalmas-e az oidium terjedésének, vagy sem. Egyszeri előzetes védekezést minden szőlőtermelőnek a legmelegebben kell ajánlani, mert ott is, ahol eddig nem jelentkezett ez a baj, ébenséggel nincs kizárva, hogy az idei enyhe, és felette nedves tél után fel fog lépni és az elővigyázatot nem tanusító szőlősgazdáknak ezrekre menő károkat fog okozni. A legalkalmasabb, legbiztosabb és legtartósabb hatású ellenszere a lisztharmatnak a dr.

Aschenbrandt-féle „rézkénpor”, amelyet Magyarországon egy fővárosi előkelő kémiai gyáros állit elő és a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete hoz forgalomba. Ennek a pornak nagymennyiségű preparált réz és mészhidrát tartalma van, ami a kifujtatott szert oda tapasztja a növényhez és ott tartja addig, mig a levegő a kellő hőfokra felmelegedett. Ez a tulajdonsága a „rézkénpor” hatását függetlenné teszi az időjárástól. A dr. Aschenbrandt-féle „rézkénpor” használata tehát már ebből az okból összehasonlíthatlanul előnyösebb mint a tiszta kénporé. A rézkénporból a két-háromszori használat feltétlenül elegendő, mig a tiszta kénport legalább 3—4-szer, de sokszor 5—6-szor kell egy nyáron használnunk, ha a sikerről biztosak akarunk lenni. Amellett sokkal kevesebb anyag is kell a rézkénporból mint a tiszta kénporból, mert a legfinomabb kiporozott réteg is, állandósága folytán elegendő arra, hogy a szőlőtőkét az odiumtól megvédje. Végül a rézkénpor jelentékeny rézgalic tartalma miatt olyan helyeken, ahol a peronospora nem szokott veszedelmes mérvet ölteni, vagy ahol évek hosszú sora óta eszközölt lelkiismeretes védekezés folytán soha ki nem fejlődhetett, az első és a harmadik permetezést is helyettesítheti. Ily esetben tehát a sokkal költségesebb permetezés elmaradhat és a rézkénpor úgy a peronospora, mint az oidium ellen megvédi teljesen a szőlőt.

Szerkesztői üzenet.

P. S. H. Szoboszló. A V. I. cikkére irt válaszod kezemhez jutott, de jelen számunkban tárgyhalmaz miatt lehetetlen volt közölnöm. Légy türellemmel, a mint tehetem, azonnal. De a beosztás sorrendjét elvégre is a szerkesztőnek kell megállapítani, hiszen valamennyi író mind az azonnali közlést szeretné. Ez pedig így nem lehet. — **Többeknek,** kik lapunk egyik-másik száma után tudakozódnak. A mikor a megkeresést veszem, a kiadóhivatalban azonnaj intézkedni szoktam, hogy a keresett számok a jelzett címre megküldessenek. Ha a lapszámok ennek dacára sem érkeznek meg, ez jele annak, hogy azok a számok teljesen elfogytak s belőlök legjobb akaratom mellett sem szolgálhatok. Kérem ezt egyszer s mindenkorra tudomásul venni. — **S. K. Győr.** A konvent legutóbbi végzésein végig tekintve, legtöbb gondolkozásra nem az ön által kiemelt dolog adott nekem okot, hanem a zsinati-előkészítő bizottság jelentésének nevezetesen az állam és egyház közötti viszony szabályozására elfogadott tervezetnek 8. pontja, hol ez mondatik: „Mellőzendőnek tartjuk, hogy egyházunk minden, minket illető országos törvény előkészítésénél meghallgattassék, mert ez egyenesen a törvényhozás korlátozására vezetne”. Többször átolvastam ezt s aztán komoly gondolatokba merülve értelme felett, úgy találtam, hogy itt oly veszedelmes elvet mondott ki a konvent, melynek következményei egyházunk féltve őrzött autonómiájára nézve szinte beláthatatlanok. Felmerült előttem az is, hogy talán ily nagy fontosságú elvi kérdés felett dönteni a konvent nem is egészen illetékes! Fel akartam szólalni, de mielőtt ezt tettem volna szükségét láttam, hogy ennek a pontnak igaz értelme s tendenciája felől magamnak kellő információt szerezzek. Mert a lapok útján ez nem mindig lehetséges. Aztán a legilletékesebb helyről megnyugtatóst nyertem. Nem a legszerencésebben van a kérdéses pont fogalmazva. Olyan törvények alkotására gondolt a konvent, melyek, mint p. o. a középiskolai törvények, az állami feladatokkal állanak szoros viszonyban s a melyekre nézve még az autonomikus jogkörrel bíró egyházaknak is alkalmazkodniok kell az államilag hozott normákhoz. Ebben megnyugodtam. De az is bizonyos, hogy ilyen dolgok felszínre hozásánál eléggé óvatosok soha sem tud-

nánk lenni. Autonomiánk még mindig annyira féltett kincsünk nekünk, hogy a mint mindenki tudja, még a presbyterek esküjébe is beletettük: „*egyházi ügyekre nézve egyedül csak törvényes egyházi felsőbb hatóságaimtól eredő rendeleteket fogadok el és teljesítek*“. Gróf Vay S.-tól a napokban egy rendkívül érdekes tárcacikket olvashattunk a 17. századbeli térítésekről. Az érdeemes író azon végezte, hogy jó nekünk a mi madarunkat olykor-olykor megszólaltatni, ébren legyünk! Ez az én elvem is.

— **Több beküldött cikk íróinak.** Bocsánatot kell kérnem, az akadémiai tanárok lakásügyével foglalkozó terjedelmes és nagyfontosságú emlékirat, melynek egészszeni sürgős leadását a jövő héten kezdetét veendő egyházkerületi közgyűlés indokolja arra kényszerített, hogy több, — már rében kiírszedett cikket erről a számról félretegyek. Sorban mind jönni fog. — **B. F. Babony.** Bejött, köszönöm. — **N. K. Makó.** Prózát kérek. — **S. N. I. Tiszasas.** Megijedtem a folytonos esőzésektől. Elképzelem, hogy néhány nap óta Kunszentmártontól járhatatlan volt az út. Egyéb iránt irtam is egy levelezőlapon még idejében. Gondolom megkaptad? — **H. B. Budapest.** Egy kis türelmet kérek, legközelebb kiadom.

Tartalomjegyzék: Az Ur a lélek. Dr. Erdős József. — A békésbányai egyházmegye újonnan választott gondnokának Dr. Hajnal Istvánnak székfoglaló beszéde. — Az akad. tanárok természetbeli lakásügye a debreceni főiskolában. — Válasz. Birtha József. — **Közéletünk:** Ev. reform. egyetemes konvent. — A debreceni egyházmegye közgyűlése. Sz. L. — **Különfélék.**

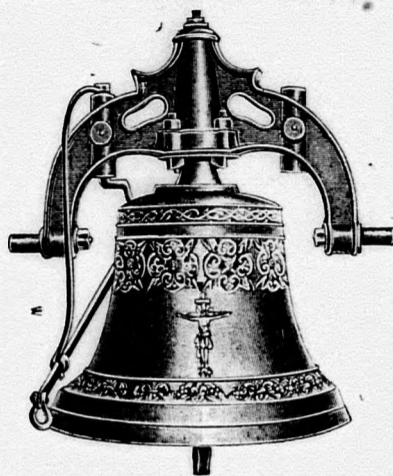
Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Magyarország legrégibb harangöntődéje

Kis-Gejőczen (Ungmegye.)

Alapított 1795.

Nagyon sok ajánló levél és kitüntető irat.

Alulírott tudomására hozom a m. tisztelt olvasóközönségnek, hogy öntődémben mindenféle súlyú harangok készítését elvállalom **a legolcsóbb ár és legkedvezőbb fizetési feltételek** mellett.

Készíték teljesen összehangzó **harangcsoportozatokat** vagy egyes harangokat előre meghatározott hangnem szerint, felszerelve vert vagy öntött vaskoronákkal, melyek könnyű járúak és a tornyot meg nem rázkódtatják. Készíték **vasállványokat** és régi harangokat ujmodoru vaskoronákra átszerelék. Minden munkámért a legmesszebb menő szavatosságot vállalom. Bármilyen okból nem tetsző harangot feltétlenül visszaveszek és minden költséget azonnal visszatérítek. Árjegyzékkel szívesen szolgállok.

Tisztelettel

baktai Egrý Ferencz,
harangöntő.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljei szerint készült fiú- és gyermek ruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvomdájában, Debreczenben, főpiac, a főpostával szemben.